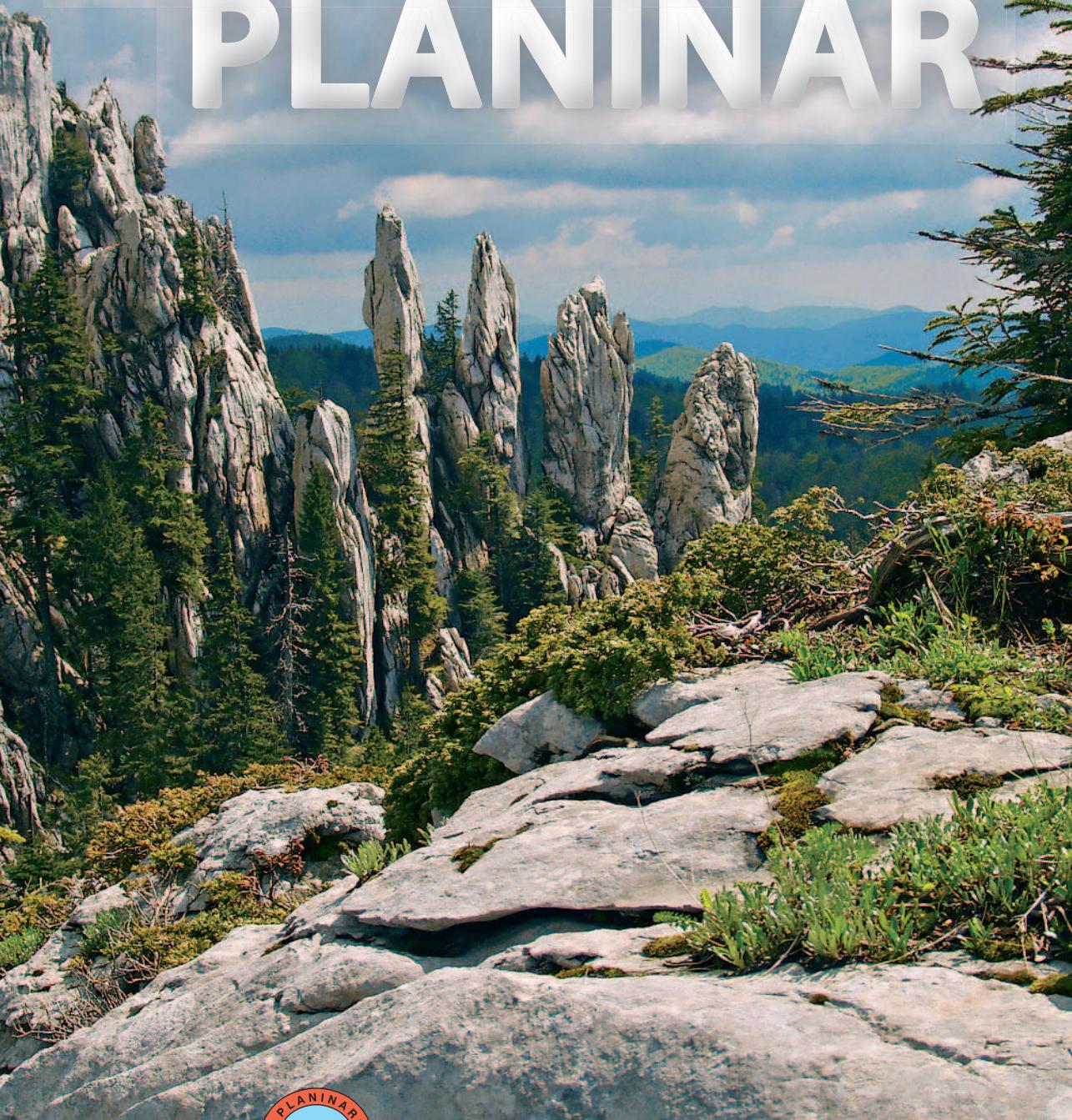

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 107

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

6

LIPANJ
2015

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerkra je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do oponiza. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

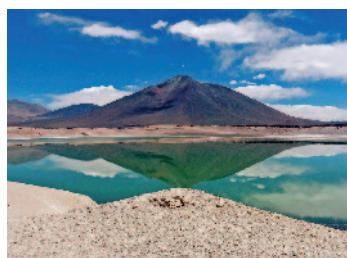
264 Tragom prvog izleta HPD-a

266 120 godina planinarstva u Slavoniji

274 Kirigalpoththa – vrh iznad kišne šume

280 Ojos del Salado

Sadržaj

Članci

- 264 Tragom prvog izleta HPD-a
Alan Čaplar
- 266 120 godina planinarstva u Slavoniji
Đorđe Balić
- 274 Kirigalpoththa – vrh iznad kišne šume
Damir Šantek
- 280 Ojos del Salado
Slavko Patačko
- 289 Park prirode Blidinje i čvrsničke staze
Ante Miličević
- 293 Ono kada smo prestali planinariti!
Vesna Žižić
- 296 Glavni odbor HPS-a

Info

- 298 Jelenc (1442 m)

Rubrike

- 300 **In memoriam:** Vladimir Bakotić (1931. – 2015.)
- 302 **Nova izdanja:** Triglav – planinarski vodič, Hrvoje Malinar: »Planine u srcu, srce u planinama«, Jadranka Houška: »Dnevnik jedne planinarke«, Hejlop Gojković

Tema broja

120 godina planinarstva u Slavoniji

Naslovnica

Prsti u Bijelim stijenama,
foto: Alan Čaplar

- 306 **Vijesti:** »Proljeće na Bilogori«, Zelena čistka u Skradu, Varaždinska mladost na Medvednici, Požeški planinari u posjetu Nacionalnom parku Mljet, PD »Bundek« i PD »Lendava« potpisali Sporazum o prijateljstvu i suradnji
- 310 **Kalendar akcija**

Tragom prvog izleta HPD-a

Završena proslava 140. obljetnice hrvatskog planinarstva

Alan Čaplar, Zagreb

Unedjelju 17. svibnja, točno na dan kada je prije 140 godina održana prva »laznja« Hrvatskog planinskog društva, više od tisuću planinara iz svih krajeva Hrvatske sudjelovalo je u tradicionalnom pohodu Tragom prvog izleta HPD-a po Samoborskom gorju. Pohod je započeo okupljanjem u Rudama, gdje je izведен kraći kulturno-umjetnički program, a planinarama su se uvodnim riječima obratili u ime grada Samobora Juro Horvat, dopredsjednik Planinske zveze Slovenije Miro Eržen te predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević.

U Rudama je bila priređena izložba o svim dosad održanim pohodima, koju je sa zanimanjem razgledao velik broj okupljenih planinara. Po ugodnom i lijepom vremenu planinari su nakon

svečanosti pošli putom preko Velikog dola na Oštrc i dalje preko prijevoja Poljanice na vrh Plešivice. Sudionici pohoda koji su na svim kontrolnim točkama ovjerili karton pohoda primili su na vrhu Plešivice atraktivnu prigodnu značku Tragom prvog izleta HPD-a. Druženje planinara uz pjesmu i ples nastavilo se na Poljanicama sve do kasnih poslijepodnevnih sati.

Svečanost na početku pohoda u Rudama

Izložba o svim dosad održanim pohodima

Polazak prema Oštrcu i Plešivici

Pohod su organizirali Hrvatski planinarski savez i HPD »Japetić« Samobor, a u svojstvu izvedbenih partnera svoju podršku dali su Stanica planinarskih vodiča Zagreb, HGSS Stanica Samobor, JU PP Žumberak-Samoborsko gorje te KUD Oštrc iz Ruda. Pohod je organiziran po pokroviteljstvom poglavarstva grada Samobora. Ovim pohodom zaključeno je obilježavanje 140. obljetnice hrvatskog planinarstva.

Podsjetimo, organizirano planinarstvo u Hrvatskoj započelo se razvijati osnutkom Hrvatskog planinarskog društva 1874. godine. Svoju prvu »laznju« Društvo je poduzelo 17. svibnja 1875. na Oštrc i Plešivici, pod vodstvom predsjednika HPD-a dr. Josipa Schlossera. U to vrijeme takav je izlet u Samoborsko gorje bio

ozbiljan podvig. Planinare koji su vlakom došli do Podsuseda, na rijeci Savi dočekao je samoborski ljekarnik Schwarz. Prespavali su u Samoboru i rano rano uputili se kolima u Rude, a zatim se uspeli na Oštrc, a zatim i na Plešivicu. Tijekom puta bilježili su podatke o flori, fauni, nadmorskoj visini, temperaturi i drugim prirodnim pojavnama. Po povratku u Samobor članovi HPD-a dostojno su proslavili svoj uspjeh i tek se trećega dana zadovoljni vratili u Zagreb. Važnost prvog izleta HPD-a ocrtava činjenica je u »Obzoru« već 19. 5. 1875. objavljen Pilarov članak o usponu. U sjećanje na prvi društveni izlet HPD-a, od 1965. Hrvatski planinarski savez i HPD »Japetić« tradicionalno priređuju pohode »Tragom prvog izleta HPD-a«.

Gužva kod doma »Ivica Sudnik« na Velikom dolu

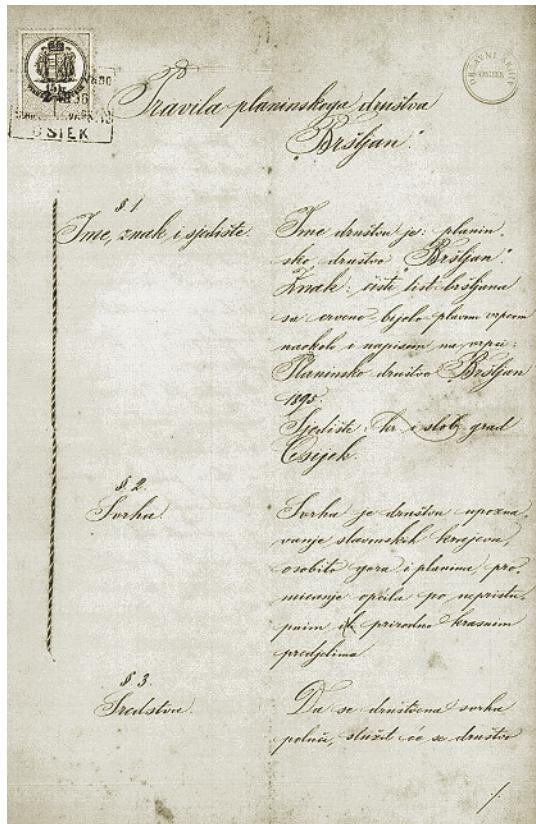

Na Plešivici, cilj i najvišoj točki pohoda

120 godina planinarstva u Slavoniji

Đorđe Balić, Osijek

Zemljopisno, Slavoniju čini prostor na sjeveru omeđen rijekom Dravom, na istoku rijekom Dunavom, na jugu rijekom Savom, i na zapadu rijekom Ilovom. U širem smislu možemo u taj prostor ubrojiti i Baranju te Zapadni Srijem. Unutar toga prostora nalazi se slavonski gorski prsten koji čine Psunj, Papuk, Krndija, Požeška gora i Dilj gora. Izvan toga prstena, u slavonskoj planinarskoj interesnoj sferi je i dio Fruške gore, te Aljmaško-daljsko-erdutska planina i Banska kosa u Baranji. Najviši vrh slavonskog gorja je Brezovo polje (984 m) na Psunju.

Statut »Bršljana« u Osijeku

Dr. Vatroslav Igo Schwartz, osnivač prvoga planinarskog društva u Slavoniji

Slavonsko gorje čuva najstarije hrastove šume u Europi, te mnogo šumskih predjela koji su zaštićeni raznim stupnjevima zaštite. U slavonskom gorju izvire niz rječica koje se ulijevaju u rijeke po obodu Slavonije.

Sigurno je da su kroz cijelu povijest ljudi pohodili slavonsko gorje, ali je tek prije nešto više od 300 godina počeo sustavni obilazak učenjaka raznih profila koji su svoja opažanja bilježili. Te učenjake možemo smatrati i prvim planinarama u slavonskom gorju. Prvi zabilježeni stručni, ali i putopisni radovi djela su Friedricha Wilhelma Taubea, Mathiasa (Matije) Pillera i Ludwiga (Ljudevita) Mitterpachera. O slavonskom gorju pisali su malo poslije njih i Gjuro Pilar, Luka Ilić Oriovčanin, Artur Gavazzi, Dragutin Hirc, Miroslav Hirtz, Julije Kempf, Mihovil Pavlinović, Josip Poljak, Gjuro Szabo i drugi.

U drugoj polovici 19. stoljeća grad Osijek bio je administrativni, politički, gospodarski, zdrav-

stveni, kulturni i finansijski centar konkraljevine Slavonije. Cestovna veza iz Osijeka sa sjedištem banovine u Zagrebu vodila je između Drave i Save preko Našica i Krndije u požešku dolinu, okruženu slavonskim gorskim prstenom, i u grad Požegu (»slavonsku Atenu«), pa dalje u Novu Gradišku i dolinom Save u Zagreb.

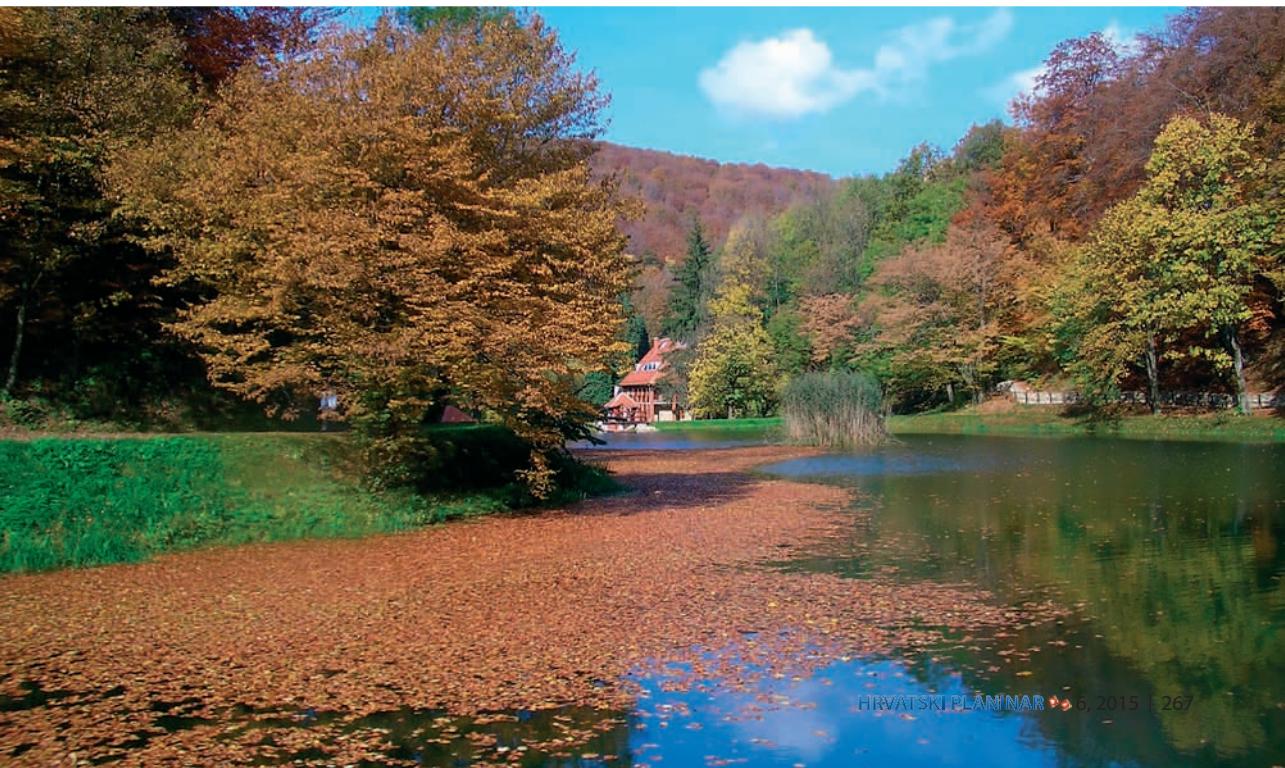
Osijek je za to doba bio daleko od slavonskih ili drugih najbližih brda (mađarskih, vojvođanskih, bosanskih). Od Osijeka do Krndije 50 km vožnje kolima (cijeli dan), a do Jankovca 100 km. Kad bismo udaljenostima do najbližih brda dodali činjenicu da je u to vrijeme nedjelja bila u gradu sajmeni dan, razumljivo je zašto broj potencijalnih izletnika/plанинара nije bio velik.

Potencijalne prve planinare moglo bi se tražiti među pripadnicima slobodnih profesija i imućnjim građanima. I upravo to se dogodilo. Iskori-

stivši dvodnevni blagdan i tehnološku novotariju - željeznicu Osijek - Našice - Batrina - Požega koja je nekoliko mjeseci ranije puštena u promet, skupina Osječana (novinar, liječnik, odvjetnik i slikar) s damama organizirala je izlet u Veliku i na Jankovac. Taj izlet je opisan u članku objavljenom u osječkim novinama na njemačkom jeziku (»Die Drau«, 7. srpnja 1895.). Pisac ga zaključuje riječima: »Vraćali smo se dobre volje u naš dragi Osijek i našim svakodnevnim poslovima. Taj dobri grad sigurno nije pojedio da je postao bogatiji za novu udrugu, novi odbor.«

Nedugo poslije toga, 31. srpnja 1895., došao je poduzetni ravnatelj osječke Zakladne bolnice dr. Vatroslav Igo Schwarz u osječki Grand hotel na osnivački sastanak s napisanim prijedlogom za osnivanje Planinskog društva »Bršljan« u Osijeku. Društvo su uskoro odobrena Pravila (Statut) i ono je počelo ostvarivati vrlo ambiciozne planove. Valja primijetiti da je upravo u to vrijeme Hrvatsko planinarsko društvo iz Zagreba osnivalo podružnice po cijeloj Hrvatskoj, ali su se Osječani odlučili za samostalno društvo, neovisno od zagrebačkoga. Dapače, u statutu (ili Pravilima, kako se to tada zvalo) piše: »Svrha je društva upoznavanje slavonskih krajeva, osobito gora i planina, promicanje općila po nepriступačnim i prirodno krasnim predjelima.« Nadalje

Izletište Jankovac u središnjem dijelu Papuka - središte planinarskih zbivanja u Slavoniji

Antun Petković na piramidi na Brezovom polju (984 m), 18. svibnja 1963..

Dr. Kamilo Firinger i Dragan Eger

se navodi da će društvo »ustrojavati podružnice (sekcije) u Slavoniji«. Treba ipak reći i to da ovaj neovisni stav utemeljen prema HPD-u nije prve osječke planinare priječio da u članku 28. statuta koji regulira odnose u slučaju prestanka rada društva kažu: »Društvena imovina pripasti će u ovom slučaju HPD-u u Zagrebu.«

Već 1898. društvo se gasi, no iskra planinarstva u Slavoniji nastavila je iskriti. Gorljivi planinar, neumorni povjesničar Požege i požeške županije Julije Kempf kao tajnik Hrvatskog pjevačkog društva »Vijenac« već 1898. prikuplja članove i radi na osnivanju HPD-ove podružnice »Papuk« u Požegi. Podružnica je počela djelovati 1900. godine, ali se i ona uskoro ugasila.

Nakon navedenih početaka, planinarstvo se u Slavoniji nastavilo širiti. U Brodu na Savi se spominje Podružnica HPD-a 1911. godine. Daljnje aktivnosti prekida Prvi svjetski rat.

Osnivanjem Podružnice u Orahovici 1922. počelo je novo razdoblje osnivanja podružnica, koje u kontinuitetu do danas predstavljaju okosnicu planinarskog djelovanja u Slavoniji. Tako se 1923. osniva podružnica u Našicama, 1924. u Brodu na Savi, 1925. podružnica Jankovac u Osijeku, 1927.

Radovi na Trišnjici 1989. godine (na slici: Đorđe Balić, Vlado Obad i Drago Trošelj)

podružnica u Pakracu, 1928. u Virovitici, 1931. u Daruvaru i 1932. u Novoj Gradiški. Godine 1933. obnovljena je podružnica u Požegi i od tada djeluje neprekidno. Do Drugog svjetskog rata bilo je pokušaja da se osnuju podružnice u Iloku, Novskoj, Donjem Miholjcu, Vinkovcima, Đakovu, Siraču, Kutjevu i Vukovaru. Vrijedi zabilježiti i da su 1927. u Osijeku, Požegi i Brodu na Savi organizirane podružnice Radničkog turističkog društva »Prijatelj prirode« iz Sarajeva, no već 1930. su radi socijalističkog predznaka raspушtenе.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata se HPD i njegove podružnice raspушtaju, a u Osijeku, Požegi, Brodu, Našicama, Virovitici, Daruvaru, Pakracu i Novoj Gradiški imenovani su ustaški povjerenici za planinarstvo.

Nakon Drugog svjetskog rata planinarstvo je djelovalo u okviru fiskulturnih društava, organizirano kroz sekcije za planinarstvo i skijanje. Osnivanjem Planinarskog saveza Hrvatske započeo je proces obnove nekadašnjih i osnivanje novih, ali sada samostalnih društava. Prvo se obnavlja »Jankovac« 1948., a zatim slijede društva u Brodu 1949., Virovitici i Požegi 1950., Daruvaru i Kutjevu 1951., Pakracu i Novoj Gradiški 1953. Nakon kraćeg zastoja obnavljaju se planinarska društva u Našicama i Orahovici (1962.). Također se osnivaju nova društva u Županji 1954., Đakovu 1956., Zanatlija u Osijeku 1971., Pleternici 1983., Feričancima/Đurđenovcu 1988., Belišću i Lipiku 1994., Đurđenovcu 1997., Velikoj 2000., Cerni 2006., HZZO Požega 2007., Vukovaru 2010. i Alpino u Osijeku 2012.

U razdoblju nakon Drugog svjetskog rata bilo je osnovano i nekoliko planinarskih društava koja više ne djeluju. To su društva osnovana u Slatini 1951., Starom Petrovom Selu i Vrbanji 1954., Grafičar i PTT u Osijeku 1983., Cerniku 1991. te Akademsko PD u Osijeku 1993.

Već u počecima širenja planinarske ideje po Slavoniji manifestirala se želja i potreba okupljanja na slavonskoj razni. O tome u »Hrvatskom planinaru« 6/1936. u članku »Slavonski planinarski dan 1936.« piše Dragutin Gjurić iz Nove Gradiške. Uz ostalo, zabilježio je ovo: »...Posebne prilike, pod kojima djeluju naše slavonske podružnice izazvale su potrebu održavanja jedne planinarske manifestacije, koju ne smijemo ograničiti samo na puko upoznavanje članova i funkcionara tzv. slavonskih podružnica. Poznato je, da je najveća teškoća u

radu ovih podružnica razvijeno mišljenje o nemogućnosti planinarenja u »ravnoj« Slavoniji. Otud dolazi i slab interes javnosti za planinarstvo. Stoga se u Slavoniji mora najprije vršiti pionirski rad i upoznavanje sa samom planinarskom idejom, a tek tada je moguće posvetiti se radu na samom planinarskom području, proučavanjem planina i podizanju planinarskih objekata. – Za takav rad upravo su korisne planinarske priredbe većeg stila, koje zainteresiraju širu javnost za naš pokret.«

Nakon početnih neformalnih druženja slavonskih planinara održano je 1956. na poziv požeških planinara Prvo savjetovanje planinara Slavonije. Na njemu je odlučeno da će se svake godine održavati sletovi planinara Slavonije, a također prema potrebi i savjetovanja radi koordinacije rada, propagande, markiranja staza i drugih akcija u slavonskom gorju.

Koncem ožujka 1957. održano je savjetovanje planinara Slavonije u Virovitici, a u travnju u Daruvaru. Na tim su savjetovanjima sudjelovali predstavnici društava iz Bjelovara, Pakraca, Podravske Slatine, Daruvara, Virovitice, Požege i Osijeka. Dogovorene su aktivnosti oko proslave Dana mladosti i planinarske štafete, osnivanje Savjeta planinara Slavonije i trasiranje Slavonske planinarske transverzale, danas Slavonskog planinarskog puta.

Na savjetovanju 1956., na kojemu je dogovoren Prvi slet planinara Slavonije, domaćin predsjednik »Sokolovca« iz Požege Zdravko Krakar rekao je u uvodu: »Dosadašnje iskustvo nam je pokazalo da se na planinarski pokret u Slavoniji do sada gledalo sa priličnom dozom podcenjivanja (kako na same planinare tako i naše slavonske planine) što smo osjetili i na prošlogodišnjem Plenumu Saveza, zaključkom istoga, da spadamo u izrazito neplani-

narske krajeve. U pogledu propagande vrlo je malo učinjeno, da se planinarskim masama omogući upoznavanje naših slavonskih planina i na taj način razbije mit o 'ravnoj Slavoniji'.«

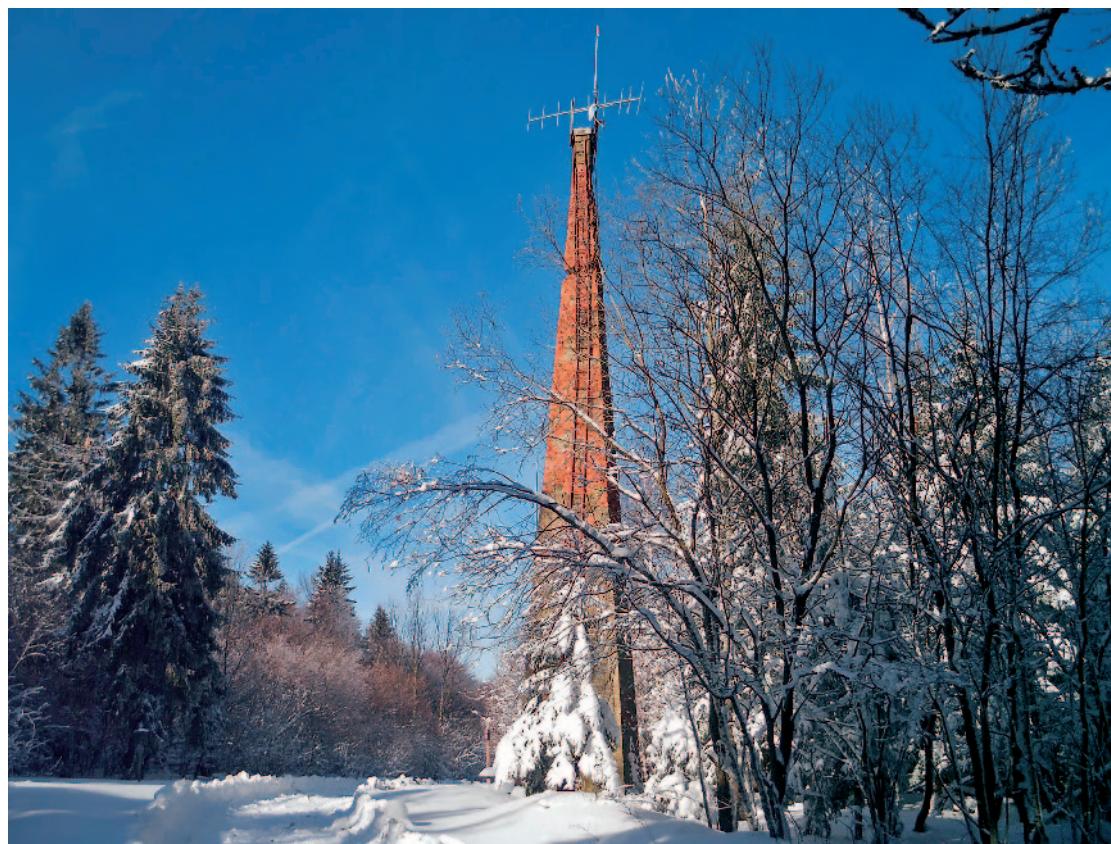
Uvažavajući navedene specifičnosti slavonskog gorja, a da bi planinarski afirmirali slavonsko gorje, slavonski planinari počinju održavati sletove i skupove. Do sada su održali 64 sleta, susreta, skupa i dana slavonskih planinara.

Godine 1962. osniva se Planinarski odbor kotara (POK) Osijek, a prvi predsjednik dr. Kamilo Firinger na sjednici na Omanovcu 8. rujna 1963., kaže: »Žao nam je što nema predstavnika društva iz Daruvara. Zbog sadašnje upravne podjele ovo društvo doduše organizaciono mora pripadati svojem Planinarskom savezu kotara Bjelovar, ali obzirom na našu slavonsku povezanost i smještaj oko gorskog vjenca što okružuje Požešku kotlinu jednako ako ne i više moraju međutim surađivati i imaju zajedničke interese s ostalim slavonskim planinarskim društvima. Upravne granice odnosno granice kotareva

se mijenjaju, naš geografski položaj i planinarska povezanost ostaje nepromijenjena i stalna.«

Na Konferenciji POK-a Osijek 7. lipnja 1964. dr. Aleksandar Vrbaški ističe: »Nema razloga da Savez i dalje ne djeluje, premda su rasformirali kotarsku SOFK-u«. Tom prilikom Pavlic (Našice) dodaje »da Savez ima svoj rezon i da treba da ostane«, a Mato Mitrović (Orahovica) izražava zabrinutost što Savez nema svoja sredstva.

Na sastanku POK-a Osijek u Delnicama (u pauzi izborne Skupštine Planinarskog saveza Hrvatske), 29. svibnja 1965., bilo je na dnevnom redu i »Pretvaranje POK-a Osijek u POS« (Planinarski odbor Slavonije). Predsjednik POK-a dr. Firinger izvješćuje da se položaj saveza mijenja iz temelja, i kaže: »Dosadašnji kotarski planinarski savezi nisu ispunili namijenjeni im zadatak, jer su prošireni novi upravni kotarevi bili umjetna tvorevina, te im nije dug vijek, jer će se ukinuti ili će im se proširiti područje. Što se tiče planinarske kotarske granice nisu se poklapale s planinarskim

Brezovo polje na Psunj, najviši vrh Slavonije

regijama, što napose vrijedi za Slavoniju, kojoj bezuvjetno i geografski i planinarski pripadaju i Novska, Pakrac, Daruvar, te Virovitica, zbog čega smo ih naravski uvijek smatrali našim članovima.«

Navedeni, opetovani stavovi o potrebi slavonskog planinarskog zajedništva vezali su i ojačali slavonsko planinarstvo. Najveća je potvrda i motiv tom zajedništvu Slavonski planinarski put, prva planinarska transverzala/obilaznica u Hrvatskoj otvorena još 27. srpnja 1957. Od početka se težilo da se u jedan put poveže sve slavonsko gorje. Nakon 50 godina, napokon, Slavonski planinarski put, povezuje sve slavonsko gorje. Potpuno je ostvaren jedan od prvobitnih ciljeva SPP-a, a to je da bude poveznica slavonskog gorja i slavonskih planinara. Slavonski planinari okupljeni su u Slavonski planinarski savez (SPP), koji skrbi o Slavonskom planinarskom putu.

Osim SPP-a, u prošlosti je bilo više planinarskih transverzala/obilaznica koje više nisu aktivne. Danas su aktivne obilaznice Pet utvrda Požeške gore, Kružni put po Dilju, Našički planinarski put i Planinarski put Gardun. U zadnje vrijeme se ozbiljno razmatra obnavljanje nekih starih obilaznica i uspostava nekih potpuno novih.

Osim obilaska planinarskih obilaznica, imamo i dugogodišnja redovna planinarska događanja. Najpoznatija su i najpopularnija Papučki jaglaci, Susreti planinara pjesnika na Sovskom jezeru, pohod Kroz šume i vinograde, Susreti na Brezovom polju, Pohod putem VRA »Bljesak«, Našički križni put, Podunavski pješački put, Pohod Belišćanskim pješačkim podravskim putem, Virovitički susreti planinara, Antunovski piknik, Lipanj u Lipiku, Petrovo na Petrovom vrhu, Martinje u Kutjevu, Memorijalni pohod na Andinu baraku, Pohod Fokinom stazom na Omanovac i dr.

Prvi planinarski dom u Slavoniji sagrađen je 1934. na Jankovcu. Danas je mreža planinarskih kuća, domova i skloništa znatno šira, tako da u slavonskom gorju možemo ponuditi na Dilju 65 ležaja, na Krndiji 53, na Papuku 155 i na Psunjku još 82 ili ukupno 355 ležaja. Stavljanjem doma u Velikoj u funkciju te nakon proširenja kuće »Tivanovo« i stavljanjem u funkciju skloništa »Londžica« dobiva se novih 135 ležaja.

U slavonskom gorju, međusobno povezanom ali izdvojenom od ostalih planinskih dijelova Hrvatske, planinarstvo se razvijalo na specifičan

Mnoštvo slavonskih planinara na Crnom vrhu u bijelom ruhu na Međunarodni dan planina 2009.

način i zato možemo govoriti o slavonskom planinarstvu. Glavna mu je značajka veća međusobna povezanost i podrška.

Planinarska društva nastajala su često na taj način da su se planinarski ospozobljeni članovi vraćali u mjesto stalnog boravka i osnivali društva na iskustvima ranije osnovanih. Tako je npr. u PD-u »Krndija« iz Našica djelovala Sekcija Feričanci koja se nakon nekog vremena osamostalila i osnovala novo društvo, ali u zajednici s Đurđenovcem, da bi se konačno razdvojila u zasebna društva u Feričancima i u Đurđenovcu.

Puno je više međusobnih poveznica – foto izložbi, svojevremeno orijentacijskih i skijaških natjecanja, zajedničkih izleta.

Već niz godina postalo je predstavljanje slavonskoga gorja zajednička slavonska briga kroz promidžbu Slavonskog planinarskog puta.

U trenutcima uvođenja novih planinarskih sadržaja impulsna je reakcija »zovi druge slavonske planinare« (svojevremeno pohodi u svjetska velegorja, danas sportsko penjanje na umjetnoj stijeni i sl.).

Što su Slavonci učinili za hrvatsko planinarstvo? Eto nekoliko podataka:

- među osnivačima su hrvatskog planinarstva profesori Sveučilišta u Zagrebu Slavonci Gjuro Pilar, Armin Pavić, Josip Plivelić i Franjo Marković, akademici Mijo Kišpatić, Janko Jurković i Pavao Muhić, znanstvenik Josip Poljak, književnici Napoleon Špun Strižić i Josip Eugen Tomić,

Turni obilazak SPP-a od 1. do 10. lipnja 2007. Na slici su Đuro Conjar, Zdenka Banić, Josip Zubak, Davor Šefčić i Anton Selan

- inicijator časopisa Hrvatski planinar bio je spomenuti prof. Marković,
- prvo planinarsko predavanje održao je prof. Pilar,
- Premužičevu stazu je projektirao i realizirao ing. Ante Premužić iz Slavonskog Kobaša,
- istaknuti znanstveni i javni radnici u HPD-u bili su Karlo Bošnjak, Mirko Marković i Mihajlo Pražić,
- istraživač Dragutin Lerman,

- najdugovječniji uspješni planinarski profesionalni djelatnik bio je Nikola Aleksić,
- prva hrvatska planinarska obilaznica bila je Slavonski planinarski put (Firinger, Eger, Vrbaški),
- kodeks planinarske etike sastavio je Ivica Martinek,
- slavonski planinari su dva puta ponudili statut prilagođen aktualnom trenutku koji je PSH, odnosno drugi put HPS, usvojio i omogućio demokratsko prilagođavanje hrvatskih planinara društvenim promjenama,
- slavonski planinari su stvorili vizionarski dokument o razvoju slavonskog planinarstva te tako potaknuli HPS da izradi i usvoji takav dokument na državnoj razini,
- adresar planinarskih društava i kalendar planinarskih akcija realizirani su u Hrvatskoj na inicijativu slavonskih planinara.

Za zasluge u razvoju planinarske organizacije odlikованo je u Hrvatskoj do Drugog svjetskog rata najvećim priznanjem »začasni član HPD-a« ukupno samo 46 članova, od čega 7 iz Slavonije. Bili su to Lovro Bakotić iz Virovitice, Kamilo Firinger iz Osijeka, Julije Kempf iz Požege, Mijo Kišpatić iz Osijeka, Josip Poljak iz Orahovice, Ante Premužić iz Slavonskog Kobaša i Josip Svoboda iz Pakracu.

Prvi Pohod slavonskim planinama 2011.

U plejadi slavnih planinara rodom iz Slavonije koji su obogatili hrvatsko planinarstvo su i Gjuro Pilar i Nikola Aleksić.

Planinarski pregaoci koji su pomogli da se planinarska aktivnost šire razvije u njihovim sredinama i u dužem razdoblju su: iz Nove Gradiške – Ivan Baretić, Mladen Vidaković, Miljenko Rosić Baća, Mihajlo Trifunović, Ivan Ograjšek Ogi, Ana Plavanović, Drago Vrbanić i Željko Brčić, iz Lipika – Josip Šuprina, iz Pakraca – Branko Pruginić, Petar Končar, Borislav Černi, Rudolf Cišper, Miroslav Kulhavi, Mladen Šimunović i Žarko Roček, iz Daruvara – Miroslav Gjurin, Zlatko Juranec, Slavko Sohr, Vlatko Šulentić, Slavko Pokorný i Julijus Kolaček, iz Virovitice – Roko Pavoković, Žarko Bartolović i Zvonimir Kovačević, iz Orahovice – Mato Mitrović, Ivan Adelfinger, Ivica Novotny i Zlatko Tomšić, iz Feričanaca - Zlatko Brkić, iz Đurđenovca – Antun Kasapović, iz Našica – Drago Trošelj, Josip Valler, Slavko Žagar i Zlatko Marman, iz Belišća – Krunoslav Hornung, Slobodan Soldo i Stjepan Savić, iz Osijeka HPD »Bršljan-Jankovac« – Kamilo Firinger, Dragan Eger, Aleksandar Vrbaški, Ivo Slaviček, Ivan Rešetar, Miro Matović, Josip Jung i Zdenko Fury, HPD »Zanatlija« – Josip Muha, Đorđe Balić, Đuro Turković, Oto

Katović, Antun Zlatko Lončarić, Marjan Jalžetić, Vlado Obad, Antun Rački, Darko Prusina i Marijan Špiranec, PD »Grafičar« – Ivan Tram i Zorko Plevnik, iz PD »PTT« Rajko Prinčić, iz Đakova – Miro Lay te Otmar i Darko Tosenberger, iz Vinkovaca – Danijel Mustafić, iz Županje – Berislav Tkalcac, iz Slavonskog Broda – Vilim Buk, Mijo Šoš, Dražen Smoljan, Karlo Frančesko, Josip Činkl, Davorin Molnar, Blanka Kermendy-Sabolić, Stjepan Safundžić, Mladen Ratković i Marica Vujnović, iz Pleternice - Miroslav Mesić, Vid Marić, Ivan Božić, Jasna Vidović i Dražen Mlinarić, iz Požege – Julije Kempf, Antun Petković, Vilko Šimunović, Ivica Martinek, Ivan Jakovina, Milan Kaučić, Antun Lovrić, Žarko Bačkin, Josip Keča, Tomislav Sablek, Dario Švajda, Željko Böhm, Ruda Nedela i Sadik Spahić.

Sto i dvadeset godina djelovanja, samo u počecima bez evidentnijeg napredovanja a u gorju koje mnogima nije zanimljivo, s Osijekom kao najvećim gradu, a udaljenim od gorja, vrijedan je i velik jubilej koji će Slavonci proslaviti na izvoru i ishodištu slavonskoga planinarstva – na Jankovcu. Dođite na Jankovac od 4. do 11. srpnja ove godine i podijelite sa slavonskim planinarama radosnu proslavu 120 godina planinarstva u Slavoniji!

Proslava 120. obljetnice planinarstva u Slavoniji

Slavonski planinarski savez, HPD »Bršljan-Jankovac« i HPD »Zanatlija« Osijek od 5. do 11. srpnja 2015. godine na Jankovcu obilježavaju 120. obljetnicu organiziranog planinarstva u Slavoniji.

Programom je, među ostalim, predviđeno:

- **5. srpnja (nedjelja)** – 65. Dan slavonskih planinara – tradicionalno godišnje okupljanje slavonskih planinara (od ove godine uvodimo novi naziv i redni broj prema svim dosada održanim godišnjim okupljanjima bez obzira na naziv – slet, dan, susret, skup... od 1936. godine)
- **10. srpnja (petak)** – Stručni skup o Jankovcu i radionice (foto, likovna i sl.)
- **11. srpnja (subota)** – završne manifestacije proslave: svečane sjednice HPD-a »Bršljan-Jankovac« i SPS-a, promocija knjige o Jankovcu, otkrivanje spomen-obilježja, sv. misa zadušnica na grobu pl. Jankovića, sportsko-zabavni sadržaji, vježba HGSS-a i glazbeno-scensko uprizorenje »O Jankovče mili«. Podrobni informacije dostupne su na www.slavonski-planinarski-savez.hr. Dobrodošli!

PLANINARSKO DRUŽSTVO »BRŠLJAN«, OSIJEK 1895.
120. OBLJETNICA PLANINARSTVA U SLAVONIJI, 2015.

Kirigalpoththa – vrh iznad kišne šume

Damir Šantek, Zagreb

Svatko ima svoje asocijacije vezane uz razna mjesto. Moje prve asocijacije na Šri Lanku svakako nisu bile planinarenje, već Sirimavo Bandaranaike, tamilski tigrovi i cejlonski čaj. Sirimavo zbog ispiranja mozga pokretom nesvrstanih u doba mog djetinjstva, tamilski tigrovi vjerojatno zbog imena koje mi je nekad zvučalo egzotično i moćno, a cejlonski čaj zato što je to za mene najbolji crni čaj, pa ga pijem redovito. Sirimavo je već dugo pokojna i spremljena u ropotarnicu povijesti, zajedno s pokretom nesvrstanih, a tamilski su tigrovi poraženi i više nisu opasni ni za građane Šri Lanke niti za turiste. Jedino što je konstanta i što će još sasvim sigurno trajati jest cejlonski čaj. Iako se čini da čaj na Šri Lanki raste oduvijek, činjenice govore suprotno: prve nasade čaja tamo su zasadili britanski kolonizatori 1867. godine.

Današnje beskrajne plantaže čaja u planinskim predjelima oko grada Nuwara Eliya, sa svojom ljepotom, bogatstvom, zelenilom i uređenošću, ne mogu nikoga ostaviti ravnodušnim. Poseban je osjećaj naći se unutar zelenih »valova« koji kao da nadiru sa svih strana svijeta u nekom savršenom miru i redu, i koje tek tu i tamo razbijaju tamilske žene berući čaj u vreće što im vise na leđima.

Osim čaja, taj otok može ponuditi još mnogo toga zanimljivoga i posebnoga. Osam njegovih kulturnih i prirodnih dobara UNESCO je upisao u popis svjetske baštine. Od toga je pet drevnih gradova i hramova, a među njima i neki nastali gotovo četiristo godina prije Krista. Oko 8 % površine zaštićeno je raznim stupnjevima zaštite, statušom parka prirode ili nacionalnog parka. Ovdje se nalaze neka od najboljih mjesta na svijetu želite

Jutarnja magla
nad kišnom
šumom

li vidjeti leoparde, divlje azijske slonove, šakale, mungose i razne druge životinje u njihovu prirodnom okruženju. Može se uživati u vidiku na brojna rizišna polja, nasade palmi i golemu proizvodnju raznog voća i povrća, u ljutoj hrani, curryju, predivnim plažama na Indijskom oceanu... ali i u toplim osmjesima djece koja idu u školu u bijelim odorama, u šarenim bojama sarija žena koje hodaju pod kišobranima po suncu pokušavajući naći kakav-takav hlad, te u nezaobilaznim tuk-tukovima, najjednostavnijem i najpraktičnjem načinu mjesnog prijevoza.

No, kako uza sve ostale ljepote treba posjetiti i planine, morali smo istražiti kako doći na Horton Plains. To je jedan od mnogobrojnih šrilanskanskih nacionalnih parkova, a od svih njih smješten je na najvišoj nadmorskoj visini. Prostire se preko velikog dijela središnjega planinskog masiva, koji je također pod zaštitom UNESCO-a. Na visoravni Parka, višoj od 2000 metara, rastu brojne endemske biljke i izviru tri glavne rijeke na otoku: Mahaweli, Kelani i Walawe. Uza sve to na njoj se može sresti leoparde, sambar jelene, medvjede i majmune. Bez obzira na sve to, glavne su i najposjećenije atrakcije Parka stijena World's

End i Bakerov slap. To su mjesta koja vrlo često, pogotovo vikendom, posjećuju i domaći turisti i stoga radi boljeg doživljaja treba doći što ranije, kako se ne biste na rubnoj stijeni koja nadvisuje duboku provaliju morali bez zaštite naguravati s mnoštvom bučnih turista. Osim toga, rano ujutro je i najbolji vidik – do trenutka kad se navuku oblaci i pokvare osjećaj da se stvarno nalazite na rubu svijeta.

Budući da smo Sara i ja bili smješteni sat vremena vožnje od Nacionalnog parka Horton Plains, ustali smo u 4:30, skupili opremu, hranu i vodu te u 5:00 krenuli prema svom cilju. Vozili smo se još po mraku uskim i lošim planinskim cestama prema Pattipoli, ulazu u Nacionalni park, gdje se plaća ulaznica. Odатle je trebalo još neko vrijeme do Horton Plains Visitor Centra, gdje počinju dvije staze: kružna staza za World's End i staza za vrh Kirigalpooththu. Na brzinu se dogovaramo: Sara će ići na kraću i jednostavniju stazu do World's Enda, a ja na Kirigalpooththu. Tako ćemo zajedno obići sve najzanimljivije što pruža taj Park, a potom razmijeniti fotografije i iskustva.

Na početku staze prema Kirigalpooththi privrilo je iza planinskog masiva sunce. Doline su

Horton Plains je jedan od mnogobrojnih šrilanskanskih nacionalnih parkova, a od svih njih smješten je na najvišoj nadmorskoj visini. Na visoravni Parka, višoj od 2000 metara, rastu brojne endemske biljke i izviru tri glavne rijeke na otoku: Mahaweli, Kelani i Walawe. Uza sve to na njoj se može sresti leoparde, sambar jelene, medvjede i majmune

DAMIR ŠANTEK

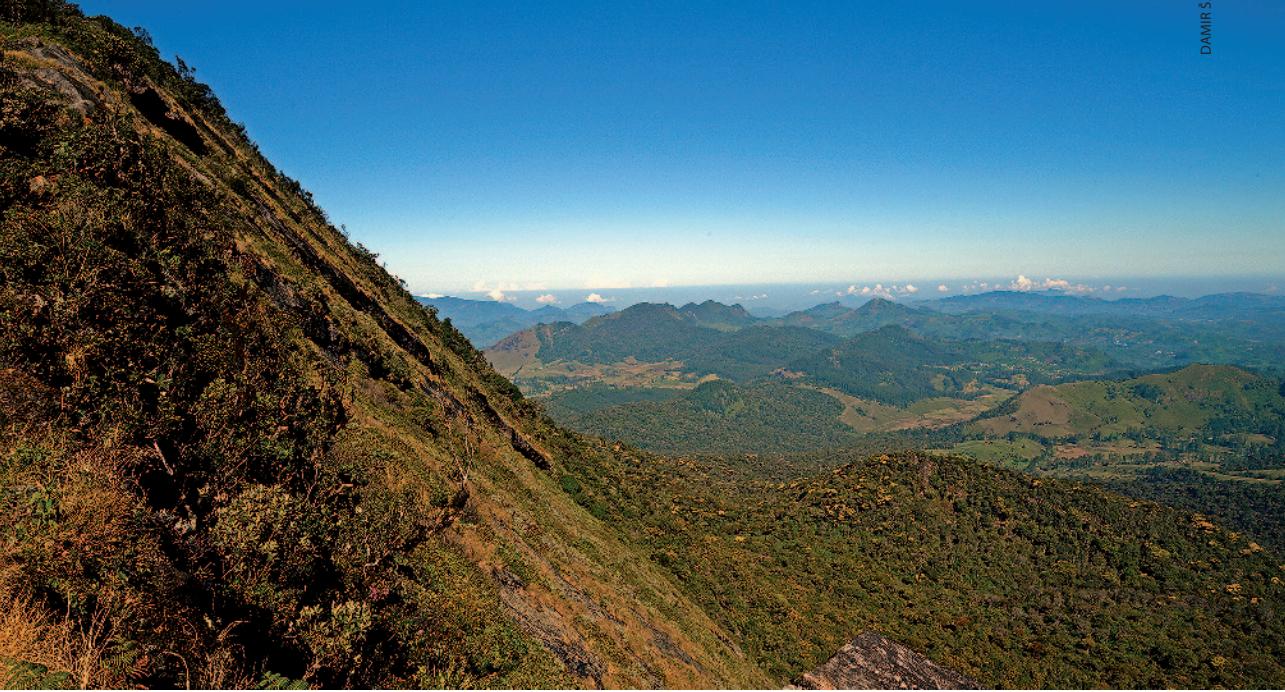
ispunjene izmaglicom kroz koju se disperzivno lome sunčeve zrake u spektru od žute do tamnocrvene. Prizori su veličanstveni i predivan su početak jednoga pomalo neizvjesnog i za mene u svakom smislu atipičnoga planinarskog doživljaja. Ovdje

se upoznajem sa svojim vodičem Kasunom. U Parku staze nisu označene, a skretanje s njih strogo je zabranjeno. Za klasičnu turističku turu, koju obilazi 99 % posjetitelja, a koja uključuje Small World's End, World's End i Bakerove slapove, dužine 9 km, nije potreban vodič, no za uspon na Kirigalpoththu po neoznačenim stazama ispod gustih krošnja kišnih šuma vodič je neophodan. Na vrh vodi samo jedna staza. Drugih putova za uspon nema. Planinarske karte toga područja ne mogu se nabaviti, pa čak ni one jednostavne, iz prospeka. Jedino što nas otprilike usmjerava jest rukom iscrtana skica Parka na limenoj ploči ispred centra za posjetitelje.

Krećemo kroz visoravan obraslu visokom, tvrdom travom. Iz trave se uzdižu stabla rodonitrona. U našim krajevima rododendroni su grmovi koji se kupuju u rasadnicima, a ovdje su to velika stabla (*Rhododendron arboreum*) koja rastu na rubovima kišnih šuma i narastu do visine od dvadesetak metara te cvatu prekrasnim, bogatim, crvenim cvjetovima.

Jutro u kišnoj šumi

Impresivan vidik na planinski krajolik u Nacionalnom parku

Hodajući preko proplanaka među stablima manjih rododendrona, začujemo glasnu riku. Vodič mi odmah pokazuje u pravom smjeru. Iz izmagine gleda krdo šrilanskanskih sambar jelena (*Rusa unicolor*). Te prekrasne životinje koje dosežu težinu i do 300 kilograma najveći su sisavci u Parku. Kako smo ih iznenadili, na trenutak smo razmijenili poglede, prije nego što su se okrenuli i nestali u magli. Do prije sedamdesetak godina tim su prostorima hodali i slonovi, a danas se oni mogu vidjeti u nekim drugim nacionalnim parkovima Šri Lanke.

Visoka trava prekrivena je rosom. Kako su posljednjih dana lijevale obilne kiše, tlo je mekano i izdašno natopljeno vodom. Mjestimične blatne kaljuže ne mogu se izbjegći. Koliko se god trudili, često propadamo u blato do gležnja i ubrzo su nam noge posve mokre pa sve manje razmišljamo o zaobilazeњu blata. Nismo još poštено ni krenuli i nije se dokraja ni razdanilo, ali potpuno smo mokri od koljena nadolje.

Rika se ponovno čuje. Ovaj put nas stado sambar jelena gleda sa sigurne udaljenosti, zaštićeno okriljem kišne šume. Naišavši na plitak riječni tok, prelazimo ga skačući s kamena na kamen.

Putem nailazimo na izmet za koji vodič tvrdi da je leopardov. Nakon stotinjak metara u blatu vidimo otiske šape koja stvarno može biti samo leopardova. Pomalo u strahu, a još više znatiželjni, pogledom pretražujemo okoliš. Leoparda ne vidimo, što ne znači da on ne vidi nas. Ulazimo u gustiš kišne šume te se probijamo slabo prohodnom i zarasлом stazom. Vruće je, temperatura u hladu premašuje

Trag leoparda na planinarskoj stazi

DAMIR ŠANTEK

Vrh Kirigalpoththa

30 °C, a zrak je vrlo vlažan. Osjećam se kao da je netko po meni prolio ljepilo za tapete.

Put nije prestrm. Najprije vijuga dolinama zaraslima u visoku travu, pa područjima obraslima niskim grmljem i, konačno, kroz gusto raslinje kišne šume. Šuma ni po čemu ne sliči šumama u nama poznatim krajevima. Na jednom stablu koje strši visoko iznad ostalih zanjihala se krošnja. Dijemo pogled, a iznad nas na grani sjedi sijeda golema vjeverica (*Ratufa macroura*). Ta je vjeverica nacionalna životinja Šri Lanke. Dužina tijela joj doseže i 50 cm, što zajedno s repom čini dužinu od jednog metra. Stavio sam keks na kamen ispod stabla te smo se odmaknuli na sigurnu udaljenost. Spretna životinja vješto se spustila, ugrabila keks i još se brže vratila na drvo. Nakon kratkog zadovoljstva zbog te nenadane predstave nastavljamo svoj put. Teren postaje izrazito neravan; ispresijecan je usjecima, isprepleten korijenjem, vododerinama. Lišće i grane stalno nas šibaju po licu, ruke i glava također su nam potpuno mokri od probijanja kroz vlagom natopljenu šumu. Satkana je od meni nepoznatih biljaka, grmlja i drveća, od kojih prepoznam samo bambus. Osjećam se kao da prolazim kroz teško prohodan i potpuno zarastao tunel koji

su stvorili gusto isprepleteni bambusi i ostale biljke, tako da ovamo gotovo i ne dopire danje svjetlo. Fotoaparat izgleda kao da je bio potopljen u vodu. Prekriven je kapljicama vode, a objektiv je stalno zamagljen i mokar. Pri svakom fotografiraju treba obrisati objektiv i pokušati skinuti sloj kondenzirane vodene pare. Pijem mnogo vode no uspuhan sam zbog velike vlage, premda teren kojim hodamo nije oviše strm.

Stalno prelazimo lokve i mjesta gdje se blato ne može izbjegći. To me probijanje sve više podsjeća na scene iz starih crno-bijelih filmova u kojima je Johnny Weissmüller glumio Tarzana. Mlađi bi se čitatelji mogli sjetiti sličnih scena iz Indiane Jonesa ili Tomb Raidera.

Kad zastanemo, u šumi zavlada posvemašnja tišina. To potraje sve dok se ne začuju urluci majmuna toque macaque (*Macaca sinica*) koji se nevjerojatnom vještinom prebacuju s grane na granu i čude nama dvojici – čudnim bićima kakva u svom zaštićenom području ne vide često.

Kako se uspinjemo, teren postaje sve strmiji, a kišna šuma kao da je prodisala pa je koncentracija vlage sve manja i manja. Povremeno izlazimo na čistine na kojima se nalaze velike, glatke, zaobljene stijene. Te su stijene na središnjoj dionici puta bile užasno skliske, no ove u višim predjelima suhe su i odlično drže cipele. Rododendroni oko nas cvatu bujnim crvenim cvjetovima. Odjednom se kroz krošnje stabala otvara prvi, ali i posljednji vidik na vrh. Zastajem i pokušavam izračunati koliko još ima hoda do njega. U svakom slučaju, najmanje dvadesetak minuta.

Kratko spuštanje do podnožja vršne stijene, zatim uspon kroz šumu, pa po hrptu planine, opet kroz šumu i evo nas na malom proplanku na vrhu planine. Uspeli smo se na Kirigalpoththu (2388 m), drugi vrh po visini u Šri Lanki. Vidik je uistinu veličanstven. Ispod nas se u nedogled proteže beskonačno zelenilo. Prema zapadu se na udaljenosti od 30 km nazire Adam's Peak, četvrti vrh po visini, visok točno 2300 m. Adam's Peak samo je jedno od njegovih imena. To je mjesto koje zbog nekoliko razloga već više od tisuću godina posjećuju hodočasnici. Na taj je vrh Adam prvi put stao na zemlju pošto je protjeran iz raja. Drugo mu je ime Šri Pada, što znači »mjesto gdje se nalazi otisak Budinog stopala«. Treće ime, Samanalakande, označava mjesto gdje leptiri dolaze umrijeti.

S hrvatskom zastavom na Šri Lanki

Na sjeveru vidik seže do najvišega vrha Šri Lanke – Pidurutalagale (2524 m). Prepoznatljiv je po odašiljačima, radarima i vojnoj bazi koji se vide na njegovu vrhu. Udaljen je dvadesetak kilometara od Kirigalporthte i visoko je zaštićena sigurnosna zona pa nije dostupan civilima. Sjeveroistočno se vidi Thotupola Kanda (2357 m), treći po visini vrh u Šri Lanki, udaljen manje od 10 km. Dobar je osjećaj stajati na jednom od visokih vrhova i pogledom okružiti sva četiri najviša vrha toga prekrasnog otoka.

Povratak je bio mnogo lakši i brži. Očito je da se na vrh ne penje mnogo ljudi jer je ono što bi se moglo nazvati stazom prilično zaraslo. Ni pri usponu niti pri silasku nismo nikoga susreli. Uostalom, slično mi se događalo i na mnogim izletima po hrvatskim planinama, unatoč označenim i dobro prohodnim stazama. To dovoljno govori o izoliranosti i netaknutoj prirodi toga prostora, koju narušavaju tek rijetki planinarski entuzijasti. Neobična klima, životinjski svijet i raznolikost biljnog pokrova čine planinarenje u tom kraju zaista posebnim i vrijednim truda.

Nestvarni krajolik u Nacionalnom parku Horton Plains

Ojos del Salado

Slavko Patačko, Zagreb

Krajem svibnja 2014. u našem je planinarskom društvu »Željezničar« započela inicijativa da se šezdeset i peta godišnjica djelovanja proslavi ekspedicijom u neko zanimljivo svjetsko velegorje. Između nekoliko atraktivnih prijedloga za cilj je odabran najviši aktivni vulkan na svijetu, Ojos del Salado. Taj vrh, visok 6893 metra, ujedno je najviši vrh Čilea te druga najviša planina zapadne i južne hemisfere. Uzme li se u obzir da je HPD »Željezničar« prvo planinarsko društvo u Zagrebu koje je poduzelo organizirani uspon na tog velikana u središnjem dijelu Anda, onda je razumljivo zašto smo se odlučili baš za Ojos del Salado. Čak se osmero planinara, svi redom iz Sekcije visokogorskog planinarenja HPD-a »Željezničar«, koja 2015. slavi svoj petnaesti rođendan, prijavilo se za planinarski pothvat na drugom kraju svijeta. Bili su to Sanja Novački, Maja Vuković, Višnja Krznarić,

Ivan Fištrek, Ivan Palfi, Mladen Stanković, Željko Novak i Slavko Patačko.

Znajući u kakav smo tvrdi orah zagrizli, odmah smo započeli s pripremama, intenzivno i neprekidno sve do dana polaska. Svaki smo vikend poduzimali jake planinarske ture, u tjednu smo trčali na Jarunu i u Maksimiru, a odlazili smo i u teretanu. Pripreme su obuhvaćale i brojne organizacijske poslove, od pribavljanja dozvole za uspon, rezervacije terenskih vozila i hotela, prikupljanja podataka o području u

Andski žutonogi plamenci (flamingosi) u Laguni Santa Rosa na 3700 metara

Laguna Verde na visini od 4328 metara u Atacami

koje idemo i o Ojos del Salado, pa sve do prikupljanja finansijskih sredstava. Putovanje ne bi bilo moguće ostvariti bez potpore pokrovitelja. Bili su to HPD »Željezničar«, Badel 1862, PD »Škamnica«, općina Brinje i tvornica Kraš. Hvala im na tome!

Kad smo se negdje početkom srpnja dočepali povoljnijih zrakoplovnih karata, bilo je konačno jasno da je pred nama uistinu prava pustolovina i da više povratka nema. Karte su nam na neki način odredile i dužinu boravka u Čileu. Preko »bare« u daleki Čile letjet ćemo 12. siječnja 2015. a u Zagreb se vratiti 4. veljače.

Dugo očekivani dan polaska došao je brzo. Na put smo krenuli od prostorija HPD-a »Željezničar« u Trnjanskoj ulici u Zagrebu. Na ispraćaj ispunjen emocijama došlo je pedesetak željezničara, svi sa željom da se vratimo živi i zdravi. Do zračne luke u Veneciji putovali smo kombijem, a odatle smo u poslijepodnevnim satima poletjeli za Pariz.

Dugačak, zamoran, četrnaestosatni noćni let do Santiaga uglavnom smo prespavali. U zračnoj luci petomilijunskog Santiaga, čileanskog glavnog

grada, dobrodošlicu su nam poželjeli veleposlanica Republike Hrvatske Nives Malenica i njezin osobni tajnik Florijan. Smjestili smo se u hotelu u samome središtu grada. Već idućeg dana otputovali smo noćnim autobusom 800 kilometara sjevernije u grad Copiapo, odakle započinju ekspedicije prema Ojos del Salado. Tamo smo unajmili dva terenska vozila, kupili hranu i vodu te gorivo za dvanaest dana boravka u Atacami.

Atacama je najsušnija pustinja na svijetu. Smještena je duž čileanske obale Pacifika, a velik dio pustinje proteže se i preko Anda i ima veliku nadmorsknu visinu. Za razliku od drugih pustinja, Atacama je u stvari vrlo hladno mjesto s prosječnom dnevnom temperaturom između 0 i 25 °C. Najpoznatija je po tome što u nekim njezinim krajevima nije nikada, barem ne u zadnjih 400 godina otkada se to bilježi, pala kiša. Cesta od Copiapa kroz pustinju Atacama do graničnog prijelaza »San Francisco« na čileansko-argentinskoj granici djelomično je asfaltirana, no u većem dijelu je to nekakva kombinacija makadama, kalldrme i pijeska. Pijeska ima najviše.

Istoga dana popodne kad smo krenuli iz Copiapa, koji je na visini od 350 m, stigli smo do Lagune Santa Rosa. To je slano jezero na visini od 3600 metara. Tijekom ranijih vremena nakupilo se u tom dijelu Anda dovoljno vode da bi nastalo nekoliko jezera. Neka su od njih stvorena i topljenjem ledenjaka pri kraju ledenog doba. Neka su andska jezera dosta vode izgubila isparavanjem pa se u njima povećavala koncentracija soli. Tako su nastala slana jezera.

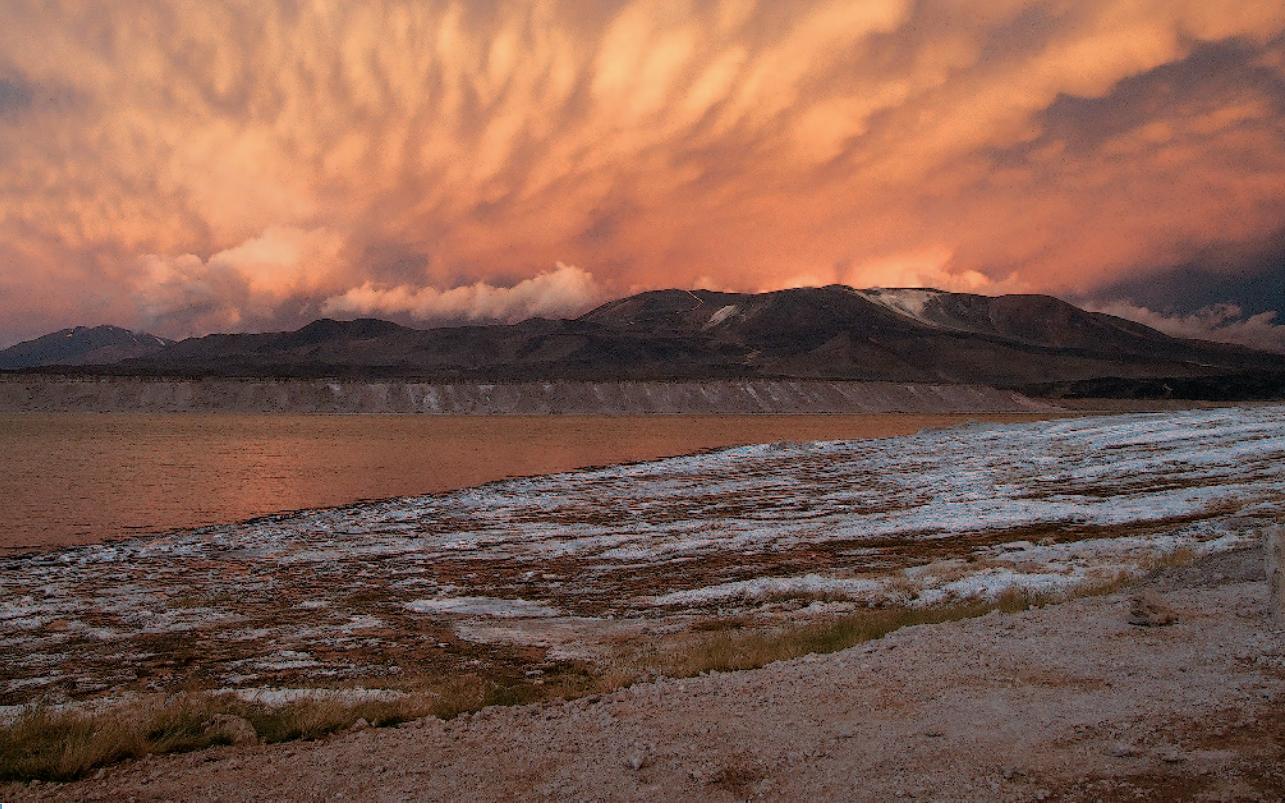
Naša dva vrsna vozača, Mladen i Željko, parkiraju terence pored malog skloništa sa šest ležaja, koje smo na svu sreću zatekli prazno pa šatore nismo morali ni dirati. Svi redom osjećamo blage simptome visinske bolesti, a Sanja će se, nažalost, zbog zdravstvenih tegoba narednih nekoliko dana najviše družiti s vrećom za spavanje. Krajolik je očaravajući. U jezeru, u kojem se ocrtavaju obrisi planina viših od pet tisuća metara, gaca i kljunom pretražuje dno jato

endemskih andskih plamenaca na koje su Čileanci posebno ponosni. Razne rude od olova i bakra do srebra i zlata, kojima su Ande prebogate, obojile su planine nevjerljivim bojama. Crvenkaste su i žućkaste, narančaste, sive i smeđe! Možete li zamisliti planine takvih boja? Zaista, posebno! Geološki gledano, Ande su mlado i seizmički nemirno gorje. Na Laguni Santa Rosa ostali smo tri dana, usput poduzimajući aklimatizacijske ture na obližnje vrhove. Tu smo se popeli na vrh Mari-cungu, visok 4974 metra.

Sljedeća stepenica bila je 800 metara viša Laguna Verde. Do nje ima od Copiapa 265 kilometara. Sreća je i dalje uz nas. U skloništu s osam ležaja, u koje smo došli, samo je jedno bilo zauzeto. Da se ne gužvamo, odlučili smo postavili jedan šator. Privilegiju da isprobamo kvalitetu toliko hvaljenog Palfijevog šatora ekipa je prepustila vlasniku i meni. U blizini skloništa bilo je još desetak šatora drugih penjača, koji su došli ovamo s istim namjerama kao

Kupanje u kadicama s termalnom vodom

Nevjerojatan zalaz sunca na Laguni Verde

i mi - dobro se aklimatizirati prije susreta s Ojos del Salado. U blizini je postaja granične policije u kojoj borave dva simpatična policajca. Njima smo predali unaprijed pripremljenu dozvolu za uspon. Ojos del Salado nalazi se na granici Čilea i Argentine i za uspon je potrebna posebna dozvola.

Obližnji vrh Mulas Muertas (»vrh mrtve mazge«), visok 5878 metara, nametnuo nam se kao pravi izazov, a uspon na nj poslužio nam je kao dobra aklimatizacijska tura. Međutim, penjači s kojima smo uspjeli stupiti u vezu redom su nas upozoravali da ne pretjerujemo s usponom jer bismo usponom do tog vrha mogli ostati bez prijeko potrebne snage za uspon na Ojos del Salado. Iskustvo nam je nalagalo da svakako uzmemu u obzir savjete iskusnih planinara, no mi smo se ipak držali našeg dogovora da svatko od nas ide toliko visoko koliko mu to organizam dopušta. Uglavnom, svi smo se zaustavljeni otprilike na 5200 metara.

Mulas Muertas se pokazao kao iznimno zahtjevan i težak vrh, ali savršen za aklimatizaciju. Na Laguni Verde, jezeru čija je slanost tolika da u njemu ne morate znati plivati jer nećete potonuti, imali smo slobodnog vremena na pretek. Provodili smo ga na razne načine. Puno smo fotografirali. Dobrih

motiva nije nedostajalo. Često smo šetali uz jezero. Neki su se pak dugo izležavali na topлом kamenju pored jezera. Vrijeme smo »ubijali« i belom. A muški su se članovi ekipe natjecali koji će pripremiti rižu a da mu se konzumenti nakon ručka ne sjete bliže rodbine. Jedna je aktivnost za ubijanje dosade bila jako »in«: kupanje u prirodnim kadicama s termalnom vodom od oko 40 stupnjeva. Uh, to je bio poseban užitak!

Na Laguni Verde imali smo nezaboravan zahod. Izgrađen na povišem drvenom platou pod jednom okomitom stijenom, bez ikakvih zaštitnih pregrada i okrenut tako da vas ekipa iz skloništa i kampa može gledati dok vi radite »ono«. Jako zanimljivo i u svakom slučaju originalno.

Četvrti dan od dolaska napustili smo Lagunu Verde. Vraćamo se nekoliko kilometara prema Copiapu a onda silazimo s glavne ceste i pratimo putokaz za Ojos del Salado. Usput se zaustavljamo kod planinarskog skloništa Murray, bolje rečeno planinarskog doma, ali otvorenog tipa. Tu nam je dao nekoliko korisnih informacija iskusni profesionalni vodič koje su nam kasnije itekako dobro došle. Od Murraya do skloništa Atacama je 25 kilometara ljute pustinje. Prilično neugodan put.

Ojos del Salado (6893 m), najviši vulkan na svijetu i drugi najviši vrh Anda

Sklonište Atacama manji je narančasti kontejner sa samo tri madraca, na kojima su bile prostrte vreće za spavanje. Konačno ćemo isprobati sva četiri naša šatora. Oko skloništa se natiskalo desetak šatora penjača koji su već krenuli gore. Visina je 5200 metara. Dalje s našim terencima ne možemo. Do Tejosa idu samo neki terenci, posebno pripremljeni za ove prilike. Obično se njima koriste iscrpljeni penjači u silasku.

Šatore postavljamo na za to predviđena mjesta. To su od kamenja napravljeni suhozidi visoki 60 – 70 centimetara, oblikovani u obliku slova »U«. To bi trebalo biti nešto kao zaštita od vjetra. Poslije smo uvidjeli da je to samo tako zamišljeno jer se od vjetra i pjeska ne bismo zaštitili taman da su suhozidi bili visoki i dva metra.

Svako malo skrećemo pogled prema Ojosu, puni poštovanja i divljenja. Čini se tako blizu. Strašna planina! Moćna do bola! Inače, Ojos del Salado doslovno znači »oči slane ravnice«, a može se prevesti i kao »snježni izvor rijeke Salado«. Taj naziv potječe od velikih naslaga soli koje se u obliku laguna ili »očiju« pojavljuju u ledenjacima

na vršnom dijelu planine. Usprkos općenito suhom vremenu, na istočnoj strani planine nalazi se trajno kratersko jezero promjera 100 m. Budući da se nalazi na visini od 6390 metara, smatra se najvišim jezerom na svijetu. Ojos je zadnji put imao erupciju prije 1300 godina, a zadnji put je pepeo izbacivao 1993. Pukotine visoko na planini iz kojih šiše vulkanske pare i plinovi svjedoče da je ovaj vulkan s razlogom kategoriziran kao aktivan.

Već prva noć na ovoj visini pokazala se kao prava noćna mora. Nesanica, glavobolja, nesnosan vjetar, hladnoća i taj užasni pjesak. Živi očaj! Nošen vjetrom zavlačio nam se u šatore. Spavali smo s maramama na ustima. Prestrašno! Po danu se naša kalvarija s pjeskom nastavljala. Prodirao je u aute, nalazili smo ga u hrani, u čaju, a najviše ga je bilo u našim očima, nosu i ustima. Od tog pjeska i suhog zraka svi smo imali grlobolju i krvav ispluvak. Temperaturne razlike između dana i noći su drastične. Po danu je vruće, a noći su užasno hladne.

Da bismo što bolje izdržali na ovim ekstremnim visinama, moramo se dobro aklimatizirati. Stoga drugi dan krećemo na turu prema skloništu Tejos na

5800 m. Nemilosrdno sunce, pijesak, vjetar i velika nadmorska visina čine uspon teškim i iscrpljujućim. Zaustavljamo se na visini od 5500 metara, za danas je dosta. Skršeni od naporne ture svatko je od nas na skloništu Atacama našao za sebe komadić prostora zaklonjenog od sunca i vjetra te se prepustio blaženom odmoru.

Znali smo što nas ovdje čeka, no na ovoj visini pustinja nas je ipak uspjela iznenaditi. Polako je ali sigurno iz nas izvlačila i tjelesnu i duhovnu snagu. Sve smo više bili uvjereni kako nas se negostoljubiva Atacama željela riješiti po svaku cijenu. Ali, ona nije mogla znati da smo mi žilava čeljad i da se bez borbe nećemo tako lako odreći uspona. Stoga je donesena strateška odluka, koja se poslije pokazala itekako zrela, promišljena i pametna. Treći smo dan oko podneva krenuli s kompletnom kamp opremom na sklonište Tejos, na 5800 m. Sanja nije krenula na uspon jer je bila iscrpljena bolešću, a Maja je odustala nakon samo prijeđenih dvjestotinjak visinskih metara. O težini puta od Atacame do Tejosa dovoljno govori podatak da nam je za tu udaljenost

od samo četiri kilometra zračne linije i 600 metara visinske razlike trebalo četiri i pol sata.

Sreća nas i dalje ne napušta. Od šest ležaja u skloništu koje je sastavljeno od dva kontejnera u obliku slova »L«, samo su dva bila zauzeta. Ispostavilo se da smo šatore gore teglili uzalud. Ali nema veze jer što bi bilo da je kojim slučajem ispalo obrnuto!? E, onda bi bila frka. Dok su se dečki smještali na krevetima, Višnja i ja smo spavali u malenoj kuhinji na podu. Nemojte ni pomisliti da se ovdje radilo o kršenju etičkih načela, ni govora, u pitanju je bio slobodan izbor. Rano liježemo na počinak jer se treba dobro naspavati i odmoriti. Sutra nas čeka velik posao. Sutra je »dan D«.

Subota je, 24. je siječnja 2015. Ustajemo u 5 i nakon samo 35 minuta izlazimo iz skloništa. Dočekuje nas studen i hladan vjetar. Oko nas je mrkli mrak pa palimo čeone svjetiljke. Nakon samo desetak minuta iz ruksaka vadim navlačne pernate rukavice. To me je spasilo. Hvala ti, Mirka! Uz kemijске grijanje u gojzericama, usudio bih se reći, da je to u ovim uvjetima skoro najvažniji dio opreme.

Polazak prema visinskoj bazi Tejos

Ozebljine uvijek prvo zahvate prste na rukama i nogama.

Užasno je hladno. A još i taj nesretni vjetar! I pijesak, majko moja mila! Dobro je što sam ponio skijaške naočale. Sunce se počelo rađati amo gdje nismo očekivali. Naime, sve su nam se strane svijeta izokrenule jer smo već danima dezorientirani. Dolje na skloništu Atacama bili smo toliko zbumjeni da smo kod pokušaja orijentacije na trenutak posumnjali u ispravnost kompasa. E, tek sad kad se pojavilo sunce, počelo je biti užasno hladno a hodanjem ne uspijevate zagrijati svoje tijelo jer hodate brzinom ljenjivca. Znate onu usporenju životinju?

Zraka je sve manje, a odmori su sve češći. Pet, šest koraka pa stanka. Staza u cik-cak liniji svladava strminu. Zatrpana je pijeskom. Neugodno je! S lijeve strane prolazimo pored ledenjaka koji je samo prije desetak godina bio dvostruko veći. Očito se i ovdje klima mijenja. Nama to ide u prilog jer na usponu nismo morali nositi cepine i dereze.

Jako je teško! Izlazim na rub strmine. Predamnom se s desne strane ukazuje krater. Cijeli je pod

ledom. Iznad njega je zaobljena vršna glava još jako visoko, a lijevo se nazire kuloar. Ivo Palfi je već u njemu. Dobro mu ide, odlično podnosi visinu. Pedenosetak metara ispred mene je i Ivo Fištrek. Duboko dolje iza nas nazirem Višnju i Željka. Nastavljam prema kuloaru. Uh, kako je teško! Mimoilazim se s jednim Nijemcem. Pozdravljamo se samo pogledom i malim klimanjem glave a i to mi izaziva poteskoće. On je obavio svoje i sad juri nizbrdo. Počinje me boljeti glava. Boli sve jače. A onda sam krajičkom oka ugledao uže. Završni uspon od nekih 40 metara osiguran je penjačkom užadi. Radi se o penjanju težine II po međunarodnim planinarskim standardima. Na samom početku trometarska je okomica, a onda je uže ipak malo položenje. No, pravi je problem taj što uspon ide po samom grebenu s otvorenom provaljom od nekih tisuću metara s lijeve strane, dok se s desne strane stijena ruši u kuloar. Uz glavobolju, vrtoglavicu, mučninu i sve ostale tegobe uzrokovane nedostatkom zraka, možete si zamisliti kako se to »krasno« penje na ovim visinama. Zato Ojos del Salado zauzima posebno mjesto u

Uspon po svježem snijegu prema Ojos del Saladu

Članovi HPD-a »Željezničar« na vrhu vulkana

penjačkim krugovima i tehnički je zahtjevniji od razvikanije Aconcague.

Još nekoliko koraka! Zraka! Još samo malo! Na vrhu vidim obris čovjeka s podignutim rukama. Zraka! Još samo nekoliko koraka! Najzad, padam u zagrljaj Ivanu Palfiju. Uspio sam! Grlim i cjelivam Ivana Fištreka. Uspio sam! Na vrhu sam najvišega aktivnog vulkana na svijetu i najviše planine u Čileu. Stojim na vrhu druge najviše planine zapadne i južne hemisfere. Ojos del Salado, visok 6893 metra. Kakav veličanstven osjećaj! Hvala ti, Bože moj, na pomoći! Hvala što si mi pomogao nositi križ koji je bio tako težak. Glava me više ne boli, a čini mi se kao da gore ima i malo više zraka. To je od euforije, od sreće, ponosa i slave.

Evo stiže Višnja. Plače! Plaćem i ja. Grlimo se, ljubimo se, radujemo se! Kakav nevjerljiv osjećaj! Od osmoro članova ekspedicije četvero nas se popelo na Ojos del Salado, što je izuzetno velik uspjeh za svakog ponaosob, ali isto tako i za HPD »Željezničar«.

Fotkamo se na sve moguće načine. Odrađujemo dug i prema našim sponzorima. A onda sam

se za kraj našeg boravka na krovu Anda sjetio svog zavičaja i otpjevao pjesmu »Podravino moja mila!«. Nije išlo baš glatko. Gušilo me u grlu, dok su mi suze u potocima natapale lice. Već sljedećeg trenutka rukama sam se grčevito držao za uže. Spuštamo se natrag. Dolje se bolje diše.

Tek kad smo se u popodnevним satima spustili do Tejosa, doznali smo što je bilo sa Željkom i Mladenom. Željko je odustao samo korak do cilja, na 6800 metara, a Mladen se zaustavio iznad ledenjaka na visini od 6400 metara, ali i to je vrijedno svake pohvale i divljenja. U uvjetima kad čovjek teško donosi racionalne odluke, kad vam se magli pred očima i kad mislite da ćete svakog momenta ostati bez svijesti, kad nemate snage izgovoriti nekoliko rečenica a da se ne zadišete, u takvim okolnostima smoći snage i pred ciljem reći »Ne!« vrijedno je svakog poštovanja. Planinari koji su se penjali na tim visinama znaju o čemu je ovdje riječ.

Usporedbe radi, od skloništa Tejos do vrha trebalo nam je 7 odnosno 9 sati, a natrag smo se spustili za otprilike 2 sata.

Iscrpljeni, na Tejosu smo prespavali još jednu noć. Sutradan na Atacami srdačno su nas i radosno dočekale naše cure vrućim čajem čiji okus nećemo zaboraviti dok smo živi. I na njihovim licima čitamo olakšanje. Pratile su nas dalekozorom i sigurno proživljavale slične muke kao i mi uspinjući se prema vrhu. Konačno, treba i njima čestitati. I one su dosegle svoje osobne visinske rekorde. Sanja je bila na 5200 metara, penjući se na Mulas Muertas, a Maja je dosegnula 5400 metara na aklimatizacijskoj turi prema skloništu Tejos.

Na brzinu smo natrpali stvari u transportne vreće i terence te brže bolje dali petama vjetra. Na planinarskom domu Murray zaustavili smo se i napravili dobar i obilan ručak. Osim riže bilo je tu još kojećega. Sjećam se da nam je ovaj put riža, koje smo se ovih dana najeli ko nikad u životu, poslije ispenjanog Ojosa imala sasvim drugačiji okus. Dapače, bila je jako fina i ukusna. Na ovoj visini od nekih 4500 metara osjećamo se kao doma. Kad se samo sjetim gdje smo bili prije samo desetak sati, odmah me obuzima jeza. Potom smo upalili terence, osvrnuli se i zadnji put pogledali Ojos del Salado. Zbogom čudesna planino! Izmučila si nas propisno, ali si nam priuštila trenutke koje nikada nećemo zaboraviti.

U civilizaciju se vraćamo cestom koja ide sjeverno od Lagune Santa Rosa. Gvanako! Već smo mislili da nećemo vidjeti ovu tipičnu životinju Južne Amerike, a upravo ih u Čileu ima najviše. Gvanako je visok otprilike 175 centimetara i teži 90 kilograma. Živi u stadu koje se sastoji od 4 - 10 ženki i jednog mužjaka. Kada se nade u opasnosti, gvanako će pljnuti na grabežljivca u namjeri da ga zastrashi.

Caldera je turističko mjesto na Pacifiku. Ovdje smo ostali tri dana s jedinom zadaćom, kako u najkraćem mogućem roku vratiti izgubljenu kilažu. Drastična antidijeta dala je rezultata: izležavanje, redovna klopa i »bambus«.

Jedan dan proveli smo u Nacionalnom parku Pan de Azucar. Sjećat ćemo se velikih valova koji stalno zapljuškuju dugačke pješčane plaže te ogromnih meduza i pelikana. I kupanja u prehladnom Tihom oceanu. Zahvaljujući Maji, koja s mobitelom čini čuda, u Copiapu smo prespavali u onom istom hotelu u kojem smo noćili prije odlaska u Atacamu, razdužili terence i opet noćnim busom krenuli u Santiago.

Dva dana u Santigu bila su nam prilično radna. Susreli smo se s hrvatskim iseljenicima u Estadio

Croata, najpoznatijim i najcjenjenijim hrvatskim klubom u Čileu. Koliko je ekspedicija odjeknula u čileanskoj javnosti dobro svjedoči činjenica da je te nedjelje u njihovim poznatim i popularnim dnevnim novinama izašao velik članak o Hrvatima koji su se popeli na Ojos del Salado, a dali smo i intervju njihovoj televiziji Kanal 13. Bili smo posebno svećano primljeni u veleposlanstvu Republike Hrvatske, gdje je za nas priređen svečani ručak. Kuharica, Čileanka, pripremila nam je dva menija tamošnje tradicionalne kuhinje. Glavna je namirnica za oba jela bilo kukuruzno brašno. UKUSNO, ali za naša nepca ipak malo neobično. No, zato je vino bilo izvrsno, i crno i bijelo. Ovo je drugi put kako smo se, boraveći u Čileu, družili s ovim krasnim ljudima. Hvala im na gostoprимstvu i na svemu što su za nas učinili, a posebna hvala veleposlanici Nives Malenici. Bili smo rado primljeni gosti i kod gospode Paule Lukšić, potpredsjednice velike grupacije Lukšić i pasionirane planinarke. Malo smo švrljali i Santiago. Grad je ogroman i lijep. Ima se što vidjeti.

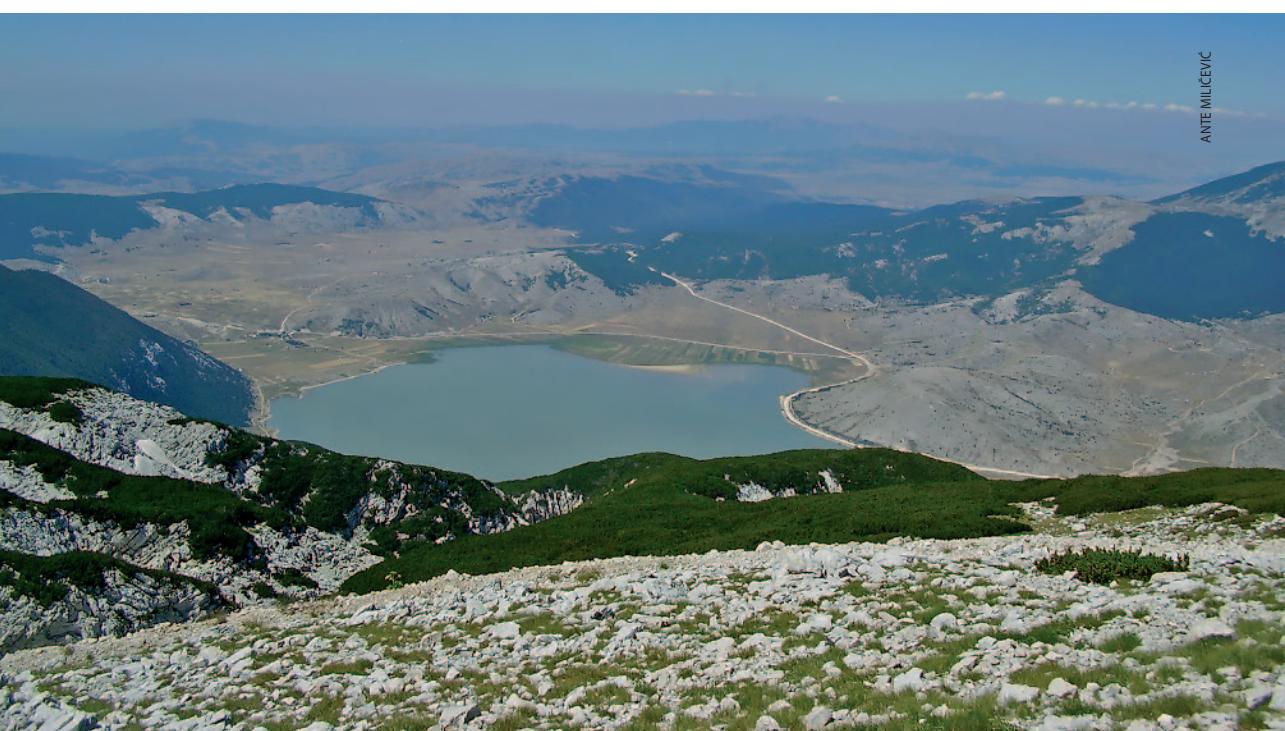
Brzo je došao 3. veljače, dan povratka. Svi smo jako uzbudjeni. Vraćamo se u domovinu, u Lijepu Našu. Opet dugačak, dosadan i naporan let preko Atlantika. Srećom, bio je noćni let pa su neki i ovaj put uz pomoć raznih pomagala dobar dio leta odspavali. Kad su kotači aviona dotakli pistu zračne luke u Veneciji, osjećali smo se kao da smo jednom nogom doma. Premda je u Sloveniji padao gust snijeg, Josip nije skidao nogu s papućice gasa. Trebalo je čim prije doći u Zagreb, k našim prijateljima i našim najmilijima.

Još se jednom pokazalo kakvo srce imaju željezničari. Kakav su nam samo doček priredili!? S prskalicama u rukama došli su pred nas iza »Lisinskog«, a onda se fešta preselila u prostorije najboljeg društva na svijetu. Točio se šampanjac, pjevalo se i lile su se suze radosnice. Opet se čula legendarna »Podravino moja mila«. A čulo se i sljedeće: Ekspedicija Ojos del Salado 2015. HPD-a »Željezničar« ostvarila je svoj cilj, a datum 24. siječnja 2015., kad se četvero željezničara popelo na Ojos del Salado, bit će zlatnim slovima upisan u anali HPD-a »Željezničar« i hrvatskog planinarstva. Za sam kraj, izričem zahvalu svojim dragim prijateljima za strpljivost, snošljivost i razumijevanje tijekom ekspedicije. S ovakvom ekipom sve je ostvarivo. Živjeli!

Park prirode Blidinje i čvrsničke staze

dr. Ante Miličević, Sesvete

ANTE Miličević

Blidinjsko jezero s Čvrsnice. U daljini se, na zapadu, nazire Buško jezero i Kamešnica

»Odnesi me tamo gdje raste kovilje / gdje proplanak krasi bosilje i smilje...« Tako o ljepotama Parka prirode Blidinje pjeva Tomo Raić. Doista, nezaboravan je prizor kada s juga, iz smjera Imotskog preko Posušja i Rakitna, prilazite Blidinju. S desna i lijeva kao dva bedema dižu se planine Čvrsnica (2228 m) i Vran (2074 m), a ispred vas ukazuje se Dugo polje. To je visoravan koja se proteže 25 kilometara te čini središnji dio Parka prirode Blidinje. Park se prostire na području bosansko-hercegovačkih općina Mostar, Posušje, Tomislavgrad, Prozor-Rama i Jablanica, a površina mu je 364 km².

U južnom, najnižem dijelu Dugoga polja, na visini od 1185 metara nalazi se Blidinjsko jezero, po kojem je park dobio ime. Jezero je, pak, ime vjerojatno dobilo po riječi »blinja«, što u lokalnom govoru znači bara. Blidinjsko jezero najveće je

planinsko jezero u Bosni i Hercegovini, a napaja se vodom koja nastaje otapanjem snijega s okolnih planina, no treba reći da u vrtačama Čvrsnice snijega ima i ljeti. Prosječna dubina jezera je oko jednog metra, no taj nam podatak ne govori mnogo jer riječ je o vrlo nestalnom jezeru: zbog otjecanja vode u krške ponore površina mu se mijenja od 2,5 do 6 km². Kako su njegovim presušivanjem najveću štetu imali stočari, oni su od najstarijih vremena zatvaranjem rupa granjem i ilovačom nastojali sprjечiti otjecanje vode iz jezera. Tako su imali uvijek dovoljno vode za napajanje stoke kad su je ljeti odvodili na ispašu na Blidinje.

Malo dalje, u podnožju Čvrsnice, nalazi se Masna luka sa šumskim rezervatom endemskega bora munike kojemu je upravo ovdje i najveće stanište. Masna luka najljepši je dio Blidinja, a ime je dobila po bosanskom plemiću Mastanu

Hajdučka vrata: prsten vremena

Bubanjiću. Nekoć se i zvala Mastanova luka. Usred borove šume nalazi se crkva sv. Ilije, uz koju već desetljećima živi fra Petar Krasić. On

je i najzaslužniji što je 1995. Blidinje proglašeno parkom prirode.

Dok nas miris borovine vuče u šumu, a mirisi rijetkog i endemičnog mediteranskog i planinskog bilja vode livadama i proplancima, preskačući potočiće nailazimo na izvore planinske vode koja pak odiše svježinom. No, putniku namjerniku pažnju zaokupljaju i crveno bijeli krugovi na stablima uz crkvu, jer je ovdje početak uspona na Pločno (2228 m), najviši vrh Čvrsnice. Na tom se vrhu nalazi vojni objekt za vezu, zbog kojega pristup vrhu dugo vremena nije bio dozvoljen.

Put do vrha dug je oko devet kilometara, a potrebno je svladati tisuću metara visinske razlike. U zadnjoj četvrtini puta, nešto pred uspon na sam vrh, koji ide po siparu pa je najzahtjevniji dio uspona na Pločno, lijevo (sjeveroistočno) se odvaja staza na Veliki Vilinac (2118 m), te na Mali Vilinac (1996 m). U blizini Velikog Vilinca nalazi se na planinarski dom Vilinac (1961 m)

Snijeg na Čvrsnici u kolovozu. U pozadini, južno, je kanjon desne pritoke Neretve, rijeke Drežanke, iza kojeg se poput bedema diže Čabulja s najvišim vrhom Velika Vlajna (1776 m)

ANTE MILIČEVIC

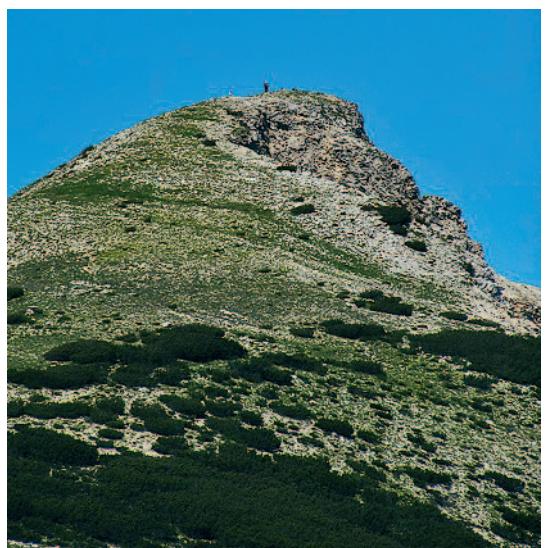
Najviši vrh Čvrsnice, Pločno, s vojnim objektom. U pozadini (istok) vidi se vrhovi Prenja od kojih je najviši Zelena glava (2115 m)

o kojemu skrbi Planinarsko smučarsko društvo »Vilinac« iz Jablanice. Tu je i uređeni izvor vode, što je svakome planinaru korisno znati.

Ako se poslije doma, na raskrižju skrene lijevo (sjeverozapadno) preko Velikog i Malog Vilinca možete se spustiti u skijaški centar Risovac, nekoliko kilometara udaljen od Masne luke. Ako nastavite ravno uskoro ćete stići do novog račvanja putova. Lijevo, put vodi prema Muvarnici i Velikoj Vitlenici te glavnoj cesti koja idući dalje Dugim poljem na sjever, vodi na kraj Parka prirode Blidinje, do sjevernog ulaza, Sovičkih vrata. Odavde cesta dalje vodi prema Jablanici i Bosni. No, ako pak na križanju krenete desno uskoro ćete doći do ovalnog jezera Crnjak, čija je površina oko 350 m^2 . To je planinsko jezero ledenjačkog porijekla na najvećoj visini u Bosni i Hercegovini (1970 m). Još 15-ak minuta hoda i stiže se do najatraktivnijeg dijela Čvrsnice. Tu se nalazi pravo čudo prirode, kameni prsten nastao erozivnim djelovanjem vode i vremenskih uvjeta, Hajdučka vrata, koja strše iznad još dojmljivijeg kanjona rijeke Dive Grabovice, zaštićenog

geomorfološkog rezervata koji je ime dobio po lijepoj djevojci iz Rame.

Naime, kao što se ovoj surovoj klimi odupro najljepši, najmirisniji cvijet, tvrdoga lista i

Veliki Vilinac (2118 m)

Stećci nam pokazuju da su ovdje ljudi odavno živjeli...

Ledenjačko jezero Crljenak ili Crvenjak najviše je jezero u Bosni i Hercegovini (1970 m)

stabljike, tako je ostala i legenda o lijepoj Divi Grabovčevoj, djevojci iz Rame koja je u Vran planinu pobjegla pred kupreškim begom ne htjevši se za njega udati. No, on ju je tamo našao i ubio, a na njezinom grobu usred Vrana, na Kedžari, i danas se skupi mnoštvo hodočasnika koji joj prve nedjelje nakon dana Sv. Petra i Pavla (29. lipnja) misnim slavljem odaju počast. Diva

Grabovčeva bila je i ostala simbolom ženske ljepote, ali i prkosa i otpora tuđincu žitelja ovoga kraja.

Od Hajdučkih vrata, oko sedam kilometara strme staze s 2000 m silazi u kanjon, na nadmorskoj visini od 250 m, do same rijeke koja se ubrzno ulijeva u Neretvu, uz koju ide magistralna cesta Mostar - Jablanica.

Iako je Blidinje od davnina bilo sjedište putova koji su od Neretve vodili prema Hercegovini i Dalmaciji, a o kontinuiranoj naseljenosti ovoga lijepog, ali zbog klime i surovog kraja, govore ostaci ilirskih grobova, rimske cesta, srednjovjekovne nekropole sa stećcima, zimi bi ovaj kraj opustio. S čišćom zimom stočari bi napuštali svoje ljetne stanove te se sa stokom spuštali u nizine obdarene blažom klimom, a borba za golo preživljavanje snašla bi i vuka i tilovinu. A nama još samo ostaje da u mašti zamislimo kako to izgleda kada zimi kroz Hajdučka vrata zafijuče oistar sjeverac i Blidinjem raznese legende o hrabrim hajducima i njihovom harambaši Mijatu Tomiću, nesputanom i oporom poput ravnice podno Čvrsnice.

Ono kada smo prestali planinariti!

Obilježavanje hodočasničke staze Gospe Sinjske

Vesna Žižić, Solin

Plan izleta Planinarskog društva Sveti Jure iz Solina za 2015. bio je gotov i objavljen članovima negdje u prosincu prošle godine. Plan je sadržavao u prosjeku po dva društvena izleta mjesečno, predviđao je početak Opće planinarske škole u veljači, 2-3 akcije markiranja u godini, sadržavao uglavnom jednodnevne i nekoliko dvodnevnih izleta te jedan duži pohod za ljetne mjesecе. Ma, bilo je u tom Planu za svakoga ponešto! Prvi tjedni nove godine kada se standardno obnavlja članstvo i upisuju novi članovi obećavali su još jednu uspješnu godinu našeg mladog društva jer je članske markice za 2015. već u siječnju imalo više od 100 članova. Dobar Plan izleta i velik broj članova obećavali su mnogo toga, prvi izleti uspješno su održeni, a onda je sve krenulo u sasvim drugom smjeru.

Naime, počelo je sasvim slučajno, bio je kraj studenoga 2014. kada smo dobili priliku poslati svoju ponudu za obilježavanje staze Gospi Sinjskoj. Staza Gospi Sinjskoj hodočasnički je put kojim se, iz nekoliko smjerova, stoljećima pješači k najvećem marijanskom svetištu na južnohrvatskim prostorima. Svake godine, uoči blagdana Velike Gospe,

u noćima između 8. i 15. kolovoza, na hodočašće prema gradu Sinju kreću tisuće hodočasnika, osobito mladih, a 15. kolovoza se održava središnja vjerska svečanost. Hodočasnici pristižu iz nekoliko smjerova, a najviše s južne strane, iz Solina, te sa sjeverne strane, iz Bosne i Hercegovine. Priliku da pošaljemo ponudu za markiranje tog puta koji na hrvatskoj strani kreće upravo iz našeg Solina, nismo smjeli propustiti. Ne razmišljajući previše sastavili smo svoju ponudu i onda je sve krenulo. A krenulo je pomalo naopako, jer zbog niza manjih nezgoda poput bolesti predsjednika Društva baš kad je trebalo potpisati papire, pečata kojemu se baš u nezgodan trenutak zagubio trag i snijega koji je napadao baš za taj posljednji vikend u prosincu, ponudu smo dostavili doslovno u 5 do 12, odnosno, u 11:46 h, a rok je bio u 12:00 h.

Bio je to ponедjeljak 29. prosinca 2014. Ponuda je, iako u zadnji čas, dostavljena, i jedino nam je preostalo čekati na rezultate natječaja.

Samo nekoliko dana kasnije, negdje u prvoj polovini siječnja, primili smo na znanje da smo izabrani za markiranje Staze od Solina preko Sinja do granice s BiH. Iako smo se takvom

Staza Gospi Sinjskoj

Staza Gospi Sinjskoj ukupno je duga oko 150 kilometara. Na hrvatskoj strani kreće iz Solina, a na bosanskoj od franjevačkog samostana Rama – Šćit. Planinarsko društvo Sveti Jure iz Solina markiralo je Stazu od Solina do Sinja i dalje preko Otoka, Graba, Krivodola, Ljuta i Kamenskog do granice s BiH, a Stazu su s bosanske strane markirala dva tamošnja planinarska društva. Stazu je osmislio naš istaknuti alpinist Stipe Božić po uzoru na brojne slične hodočasničke staze diljem svijeta. U predgovoru vodiča po Stazi on je napisao sljedeće: »Pješačenje po obilježenoj stazi jedinstven je doživljaj koji čovjeka zbližava s prirodom. Hoda se najvećim dijelom izoliran od prometne gužve i kroz slikovite krajeve koji su bogati povijesnim naslijeđem. Utvrde, stećci, gradine, muzeji, sakralni objekti, ostaci starih staza i mostova, vidikovci i ugostiteljski objekti su mjesta za odmor i kontrolne točke na stazi gdje se može utisnuti pečat na zadnjim stranicama ovog vodiča, kao uspomena na nezaboravno putovanje koje ste uradili snagom svog duha i mišića.«

Božić je najavio i prvu organiziranu hodnju cijelom dužinom Staze, a za što će biti potrebno četiri dana hoda.

Za što precizniju marakciju pomagala je i krep traka

Markiralo se i dok je puhalo jaka bura

ishodu potajno nadali, ishod natječaja ipak nas je ugodno iznenadio, ali iznenadenje i zadovoljstvo dobro odrđenim predradnjama trebalo je čim prije zamijeniti radom, odnosno, trebalo je zasukati rukave i prihvati se posla. I sve bi bilo kako treba da pred nama nisu bila, za markiranje staza, dva najgora mjeseca u godini, siječanj i veljača. Nakon uvodnog sastanka naših markacista i ostalih članova Društva koji su već sudjelovali u sličnim aktivnostima te okvirne raspodjele po grupama potpisani je ugovor i trebalo je krenuti s markiranjem. Ali nismo odmah započeli jer izgleda da ova Stazu s našim Društvom ima neobičan pakt: sve ćeće uraditi kako treba, ali u zadnji čas!

Tako smo umjesto s markiranjem počeli dogovore sa splitskom Stanicom HGSS-a koja je bila zadužena za nadzor nad našim dijelom radova. Trebalo je utvrditi specifične detalje vezane za ovu Stazu, s obzirom na to da se markacije i po boji i po obliku i po namjeni uvelike razlikuju od naučenog i primjenjenog kod markiranja planinarskih staza. Međutim, dogovor je jedno, a situacija na terenu je drugo pa kada smo nakon svih dogovora, kiša i prehladnog vremena u veljači napokon krenuli s obilježavanjem Staze, ispostavilo se kako gotovo sve što je na prvoj više nego uspješnoj akciji markiranja napravljeno treba ponovno raditi. Kažu da se na pogreškama uči i mi se s tim slažemo jer taj izgubljeni, u ludim vremenskim uvjetima jedva ugrabljeni dan, svima nam se urezao u svijest. A kako i ne bi kada je 10 od ukupno 80 kilometara staze trebalo ponovno markirati. E sada nastupa panika! Treba završiti na vrijeme, izgubljeni dan

treba nadoknaditi, vremenski su uvjeti su sve luđi i luđi, a pred nama je gotovo 80, da, 80 kilometara za markirati....

Dani preko tjedna još su i dobri, ali ljudi rade pa se preko tjedna ne može puno učiniti, a kada dođe vikend onda nastupaju kiša, orkanska bura i led – nije baš neko vrijeme za markiranje. I u tu utrku s vremenskim prilikama treba još uvrstiti i izlete planirane našim javno objavljenim Planom izleta za 2015. Nastavili smo tako neko vrijeme paralelno i markirati i ići na izlete, ali kako smo mi ipak mlado i relativno malo društvo, shvatili smo kako je ipak vrijeme za veliku odluku: ili izleti ili markiranje! Pala je naizgled čudna odluka za planinarsko društvo: prestajemo planinariti, samo ćemo markirati. Na izlete se ne ide dok ne završimo Stazu.

Iako možda u prvom trenutku ta odluka nije najbolje »legla« svim članovima Društva, odlučili smo kako je to naša žrtva za dobrobit Društva i za dobrobit zajednice. Priznajemo, s laganom sjetom i tugom gledali smo fotografije naših prijatelja iz drugih društava kako guštaju na izletima na bliskim i daljinjim planinama, na nekim od njih i mi smo trebali biti, ali ipak spoznaja što zapravo radimo davala nam je snagu i tješila nas riječima: »Sve ćeće vi to nadoknaditi, postojite manje od četiri godine, a već ste tako puno toga napravili...«. Onda nas je opet zablijesnula spoznaja da markiramo Stazu Gospi Sinjskoj, Stazu, mnogima od nas, od prevelikog značaja. Planine neće pobjeći i svi ti vrhovi će nas čekati, a mi imamo jedinstvenu priliku označiti put kojim će, nadamo se, hodati brojni hodočasnici,

Još jedna strelica

ali i planinari, biciklisti, izletnici. Ta je spoznaja mnogima donijela mir i radost. Radili smo u zajedništvu i kao prava ekipa, ništa nam nije bilo teško, a svaka nova markacija bila je izvor novog zadovoljstva jer te drugačije markacije stalno su nas podsjećale zašto smo prestali planinariti. A budući da smo prestali planinariti, čak smo i naše školarce iz Opće škole malo slali na izlete, malo na markiranje i tako im odmah na startu osvijestili kako su za njihovo nesmetano uživanje po planinama zasluzni mnogi vrijedni planinari koji su bez puno premišljanja svoje vrijeme i trud uložili u uređenje i označavanje staza.

A iako ova naša Staza nije prava planinarska, čak su i boje i oblik markacije sasvim drugačije, oznake su vjerske, žuto-bijele i nema krugova, samo pravokutnici i strelice, to ne znači da mnogi planinari neće njome kročiti jer cilj čitavog ovog projekta je Stazu Gospi Sinjskoj učiniti živom tijekom čitave godine.

Hoćemo li se i mi ovoj stazi vraćati sada kada smo je u suludoj utrci s vremenom, negdje oko 31. ožujka 2015., napokon uspjeli završiti i predati nositeljima projekta? Sigurno hoćemo, moramo, jer ove su nas žuto-bijele markacije na dijelu trase nekadašnje »rere« zadužile. Moramo im se vraćati jer nikada ne smijemo zaboraviti koliko smo truda i znoja uložili u njezino označavanje, koliko smo kamenih gromada u početku kotrljali, a kasnije zahvaljujući inovacijama našeg glavnog markacista (divare ili tralje, op.a.), donijeli do Staze. Staza prolazi kroz polja koja su othranila naše pretke i vodi starim makadamskim putovima kojima su danima putovali naši

Kamenje se donosilo uz pomoć inovacija

stari ne bi li prodajom živadi, povrća ili voća uzgojenog na spomenutim poljima prehranili svoje obitelji. Ne treba zaboraviti ni sve one sate i sate umirivanja ruku koje su vrijedno crtale oznake u nemogućim položajima, ne smijemo zaboraviti na sve one trenutke kada smo ushićeni od radosti naišli na neki primjereno kamen ili drvo uz put, dovoljno dobar da se na njega može staviti markacija i koji je značio jedan kamen manje za dovoљenje niotkuda, ne smijemo zaboraviti ono zajedništvo koje je vladalo na tim akcijama gdje smo svi bili isti. Ne smijemo zaboraviti ni ono zadovoljstvo koje nas je zbog spoznaje da markiramo stazu našoj Gospi guralo naprijed, ne smijemo zaboraviti na sve one kolone hodočasnika koje će iz godine u godinu tim putovima koračati Gospi Sinjskoj, ne smijemo zaboraviti na sve one nedjelje koje smo u »trlišima« i sličnoj staroj odjeći umjesto na planinama ili na svetim misama proveli u označavanju Staze Gospi Sinjskoj. Ne smijemo zaboraviti sve one ljudе u cetinskom kraju koji su nam na odgovor »Označavamo Stazu Gospi Sinjskoj« kazali: »Ma stavite oznake na moju kuću gdje god vam treba, na tavan, na ogradu, ma i na auto ako treba...« Ne smijemo zaboraviti kako je ovo prvi ozbiljni projekt kojeg je odradilo naše mlado društvo i zato ćemo se ovoj Stazi ubuduće nastojati vraćati i tako se prisjećati onog vremena kada smo, srećom, ipak samo nakratko, prestali planinariti. Iako smo zbog Staze morali dva mjeseca otkažati sve izlete, isplatilo se... staza je tu i zauvijek će naše društvo biti dio nje.

Glavni odbor HPS-a

Zapisnik sjednice održane 9. svibnja 2015. u Domu HPS-a u Zagrebu

Nazočni članovi Glavnog odbora: H. Kraljević (predsjednik HPS-a) T. Čanić (dopredsjednik HPS-a), V. Novak, M. Ćubrilo, G. Gabrić, I. Hapač, B. Margitić, (članovi Izvršnog odbora), J. Kosović, B. Šeparović, A. Bakšić, M. Šeler, T. Boban, M. Grubanović, A. Čaplar, R. Vujnović, D. Klasnić (pročelnici ili njihovi zamjenici Komisije za planinarske putove, planinarsko skijanje, speleologiju, sportsko penjanje, povijest planinarstva, priznanja, promidžbu i izdavaštvo, gospodarstvo, vodiče), D. Berljak (Hrvatska gorska služba spašavanja), F. Balić i B. Buljan (PS Splitsko-dalmatinske županije), I. Nađ (PS Vukovarsko-srijemske županije), M. Perković (PS Dubrovačko-neretvanske županije), J. Čoklica (PS Varaždinske županije), B. Ladišić (PS Krapinsko-zagorske županije), G. Plavšić (Istarski planinarski savez), G. Crnković (PS Ličko –senjske županije); ukupno 25 člana Glavnog odbora HPS-a.

Ostali nazočni: N. Turina (članica Nadzornog odbora) Predsjednik HPS-a predložio je u pozivu na sjednicu poslani dnevni red sjednice od osam točaka koji je jednoglasno prihvaćen. Uz poziv na sjednicu svim članovima GO-a poslani su pisani materijali kao privitci za 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7. točku dnevnog reda. Prijedlog sastava Verifikacijske komisije (B. Ladišić, B. Šeparović, G. Gabrić), zapisničarke (T. Boban) i ovjerovitelja zapisnika (H. Kraljević i I. Hapač) Jednoglasno je prihvaćen.

1. Verifikacija članova Glavnog odbora prema članku 26. Statuta HPS-a

Prema predanim evidencijskim listićima Verifikacijska komisija ustanovila je da je na sjednici nazočno 25 od ukupno 40 članova Glavnog odbora HPS-a. Potreban kvorum je najmanje 21 nazočnih i postoji, a za donošenje pravovaljanih odluka potrebno je 13 istih glasova. Izvještaj Verifikacijske komisije jednoglasno je prihvaćen.

2. Donošenje Poslovnika o radu Glavnog odbora HPS-a

Poslovnik o radu Glavnog odbora HPS-a bez rasprave prihvaćen je jednoglasno.

3. Nacrt prijedloga Statuta HPS-a

D. Berljak, glavni tajnik HPS-a izvjestio je pripremama i tijeku izrade nacrta prijedloga novog Statuta

HPS-a. Nakon stupanja na snagu novog Zakona o udružama 1. 10. 2014. i donošenja Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra udruža u siječnju ove godine, Izvršni odbor je temeljem članka 68. Statuta HPS-a započeo izradu nacrta prijedloga Statuta HPS-a uključivanjem Komisije za statutarnu, normativnu i kadrovsku djelatnost HPS-a te osnivanjem Povjerenstva za izmjenu statuta. Ta skupina napravila je i predložak statuta naših osnovnih planinarskih udruža, o tome su obavještene naše članice, a na mrežnim stranicama HPS-a objavljen je ogledni primjerak kao pomoć planinarskim društvima u izradi njihovih statuta. Sudjelovalo se na seminaru o Zakonu o udružama koje je organizirao Ured za udruge Vlade RH i održani su sastanci u Gradskom uredu za opću upravu u Zagrebu na tu temu. Nakon nekoliko rasprava na Izvršnom odboru HPS-a pripremljen je tekst nacrta prijedloga Statuta HPS-a, o tome su redovnom poštom obavještene naše članice, nacrt prijedloga objavljen je na našem webu i otvorena je javna rasprava od 19. ožujka do 19. travnja 2015. Nakon javne rasprave Povjerenstvo je u nacrt prijedloga uključilo neke od prijedloga, iste je prihvatio Izvršni odbor i taj je tekst upućen Glavnom odboru, koji ga jednoglasno prihvata te taj prijedlog Statuta predlaže Skupštini na usvajanje.

4. Nacrt prijedloga Strategije razvoja hrvatskog planinarstva 2015. - 2025.

Glavni tajnik izvjestio je i o postupku izrade nacrta prijedloga Strategije razvoja hrvatskog planinarstva 2015. - 2025. Krajem prošle godine u svim stručnim komisijama Saveza i Uredu HPS-a započela je priprema dokumenata koji su bili polazna osnova izrade nacrta prijedloga. Početkom veljače ove godine u sjedištu Saveza održana je tematska konferencija o ustroju i članstvu HPS-a, stručnim djelatnostima, školovanju i HPS-ovoj javnoj infrastrukturi (putovi i objekti). Nakon uključenja tih tema u Strategiju, izrađen je akcijski plan za sljedećih 10 godina, a dokument objavljen na našim mrežnim stanicama bio je od 19. ožujka do 19. travnja na javnoj raspravi. Nakon uključivanja prijedloga iz nje, pozitivnog mišljenja Izvršnog odbora nacrta

prijedloga, upućen je Glavnom odboru. Uz jedan suzdržan glas Glavni odbor HPS-a predlaže »Strategiju razvoja hrvatskog planinarstva 2015. – 2025.«, Skupštini HPS-a na usvajanje.

5. Priprema izvještaja, analize i ocjene rada tijela HPS-a za Skupštinu HPS-a

H. Kraljević, predsjednik HPS-a iznio je sažetak izvještaja o radu HPS-a u mandatnom razdoblju 2011.-2015. Glavni odbor kao tijelo Skupštine na svojim godišnjim sjednicama razmatrao je i donosio odluke o godišnjim izvještajima o radu, financijskim izvještajima te usvajao planove rada za tekuće godine. Za nadolazeću Skupštinu svoje izvještaje priložili su Nadzorni odbor i Sud časti. Analizom rada dužnosnika i tijela HPS-a, izrečena je ocjena kako je isti bio kvalitetan i uspješan u mandatnom razdoblju. V. Novak, predsjednik IO-a izvjestio je kako je to tijelo prema statutarnim odredbama za pripremu Skupštine prihvatio konzultacije sa sadašnjim i kandidatima za dužnosti u tijelima HPS-a za naredno razdoblje i taj popis kandidata predstavio članovima Glavnog odbora koji su ga jednoglasno prihvatali kao prijedlog Skupštini HPS-a: za predsjednika HPS-a: prof. dr. Hrvoje Kraljević, PDS Velebit, Zagreb; za dopredsjednicu HPS-a: Jadranka Čoklica HPD MIV Varaždin; za predsjednika (mandatara) Izvršnog odbora HPS-a: Vladimir Novak HPD Japetić, Samobor, zatim kandidati za Nadzorni odbor HPS-a (5 članova i 5 zamjenika): Željko Becić, HPD Dirov Brijeg, Vinkovci; Dean Bratušek, PDS Velebit, Zagreb; Radojka Bronić, HPD Pliva, Zagreb; Ivo Karača, HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko; Božena Kralj – Vrsalović, HPD Željezničar, Zagreb; Miroslav Mesić, HPD Klikun, Pleternica; prof. dr. Željko Poljak, PK Hrvatskog lječničkog zbora, Zagreb; Nenad Sitar, HPD Sveti Šimun, Markuševac, Zagreb; Neda Turina, HPD Zavižan, Senj i Sonja Vršić, PD Bundek, Mursko Središće te kandidati za Sud časti HPS-a (3 člana i 3 zamjenika): Filip Balić, HPD Malačka, Donja Kaštela; Vlado Božić, HPD Željezničar, Zagreb; Gojko Crnković, PD Škamnica, Brinje; Vladimir Paušić, ŠPK Čopali, Rijeka; Josip Povrženić, HPD Željezničar, Zagreb i Vladimir Radej, HPD Klek, Ogulin.

6. Prijedlog Izvršnog odbora HPS-a o dodjeli Povelja počasnih članova HPS-a

Prema člancima 62., 63. i 64. Statuta HPS-a, Glavni odbor upoznat je provedbi postupka prijedloga za

dodjelu Povelje počasnog člana HPS-a. Izvršni odbor HPS-a na sjednici održanoj 27. 4. 2015. razmatrao je prijedlog Komisije za priznanja za dodjelu Povelje počasnim članovima HPS-a, isti je prihvatio, a na sjednici V. Novak je pročitao životopise kandidata: Vlado Božić, Borislav Aleraj, Darko Berljak i Vinko Prizmić. Glavni odbor, jednoglasno prihvata taj prijedlog te isti upućuje Skupštini HPS-a na usvajanje.

7. Prijedlog rebalansa proračuna HPS-a

Glavni odbor upoznat s uspješnim finansijskim rezultatima Saveza, koristio je mogućnost svojeg zasjedanja u dobu godine kada su oni već vidljivi te je donio odluku da se prepravkom proračuna za 2015. uz već planiranih 175.000,00 kn za obnovu i održavanje planinarskih objekta putem natječaja uključi još i dodatnih 90.000,00 kn, a za rad sedam stručnih komisija HPS-a još 71.000,00 kn (Planinarski putovi: 20.800,00 kn; Alpinizam: 8.500,00 kn; Sportsko penjanje: 10.000,00 kn; Vodiči: 20.000,00 kn; Speleologija: 3.000,00 kn; Školovanje: 6.000,00 kn i Priznanja: 2.750,00 kn te proračun komisija HPS-a za 2015. godinu ukupno iznosi 651.000,00 kn.

Osim toga, Glavni odbor HPS-a u slučaju da će biti usvojen novi Statut HPS-a, predlaže Skupštini HPS-a da raspravi i doneše odluku o okvirnom finansijskom planu za 2016. godinu kako se Skupština ne bi trebala ponovno zbog toga sazivati u jesen ove godine, a prema odredbama novog statuta, detaljniju razradu utvrdio bi Izvršni odbor na svojim sjednicama.

8. Pitanja i prijedlozi

V. Novak obavijestio je o postavu i otvorenju izložbe »Zajedno u planinama« 13. 5. 2015. u Slovenskom domu u Zagrebu. Bit će otvorena do 29. 5., a organizirat će se i tri prigodna predavanja hrvatskih i slovenskih istaknutih planinara. Izvjestio je i o pripremama završne akcije obilježavanja 140. obljetnice u Rudama 17. 5., odnosno organizacije pohoda »Tragom prvog izleta HPD-a« u Samoborskom gorju.

Sjednica je započela u 11:00, a završila u 13:00 sati. Izvještaj Verifikacijske komisije i predani evidencijski listići, radni materijali za točke 1. do 7. dnevnog reda uz poziv na sjednicu poslani članovima Glavnog odbora, originali izvještaja za točku 5. priloženi su uz zapisnik sjednice Glavnog odbora.

Zapisnik vodila i napisala: Tihana Boban
Ovjerovitelji: Hrvoje Kraljević i Ivan Hapač

V R H

Jelenc (1442 m)

Jelenc je zadnji u nizu planinama zanimljivih vrhova koji se od Snježnika pružaju prema sjeverozapadu. Sam vrh je kamenit. Na istočnim padinama vrha mnogo je planinskog cvijeća. S vrha su lijepi vidici na kamenitu Planinu, na Guslicu koju prepoznajemo po napuštenim vojnim objektima te još dalje, na Snježnik i Risnjak. U podnožju se dobro vidi livada Lividraga.

Koordinate:

N 45° 29' 13.7" E 14° 33' 12.5"

Žig: Na vrhu je metalni žig

Prilaz: Platak – Jelenc 2.45 h

Na Jelenc se najjednostavnije može doći s Platka. Prilaz se može skratiti vozilom tako da se s Platka nastavi ravno cestom, sve dok ne postane previše loša za vožnju. Markacija s Platka oko 2 h prati cestu. Nakon 2,5 km od Platka glavna cesta vodi prema Trsteniku, a put prema Jelencu i prema Prezidu odvaja se d. krakom ceste.

Cesta se stalno penje, a nakon daljnjih 5 km desno se odvaja naša markacija za Jelenc (ravno nastavlja GPP prema Prezidu). Naša se markacija uspinje 30° kroz šumu i pod vrhom stiže na križanje s markiranim putom iz smjera Planine. Od spoja putova do vrha ima još 15° uspona. Do Jelanca se može doći i putom s Guslice i Planine, no taj je pristup duži i naporniji.

Zemljovidi: Goranski pl. put, GPP (Smand / HPD Zagreb-Matica), Gorski kotar IV (Risnjak, Snježnik), 14 (Smand)

Kontrolna točka: Hrvatska planinarska obilaznica, Goranski planinarski put (GPP), Gorska staza Branka Lončara, 40 vrhova za 40 godina PD Kamenjak

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

BERISLAV TKALAC

Vladimir Bakotić (1931. – 2015.)

Vladimir Bakotić bio je jedan od osnivača riječkog PD-a »Kamenjak«. Uz Vazmoslava Vičića i Antona Crgonju, potpisnik je izvještaja Inicijativnog odbora koji je pročitan na osnivačkoj skupštini 1961. godine. Bio je prvi potpredsjednik te predsjednik Društva 1968–69. Zajedno sa Stankom Vičićem i Viktorom Stipčićem postavio je čvrste temelje današnjeg Planinarskog društva Kamenjak u Rijeci.

Nakon trgovačke škole u Rijeci, Vlado Bakotić završio je ekonomski fakultet u Zagrebu. U Rijeci je radio na više rukovodećih mjeseta: sedam godina u »Autotransu«, kasnije u izdavačkom poduzeću »Otokar Keršovani«, a u mirovinu je otišao kao voditelj riječke poslovnice ljubljanskog »Dela«.

Osim u uspješnu profesionalnu karijeru, Vladimir Bakotić je puno energije i slobodnog vremena ulagao u razvoj Kamenjaka. Riječko i hrvatsko planinarstvo ponajviše je zadužio gradnjom planinarskog doma »Hahlić« pod vrhom Obruča. Sve do nedavno, dokle god su ga noge služile, dolazio je na tradicionalne »Kamenjakove« pohode i na godišnje skupštine.

Vladimir Bakotić preminuo je u travnju ove godine, a u spomen na njega prenosimo razgovor s njime objavljen 2011. godine u monografiji PD-a »Kamenjak« povodom 50. godišnjice Društva. Kroz Bakotićeve riječi isijava poticajno ozračje planinarstva tih godina.

Ime društva?

Još u inicijativnom odboru razmišljali smo kojim imenom nazvati novo planinarsko društvo. Većina nas osjećala se Sušaćanima. Ime Platka bilo je već zauzeto, pa smo izabrali prvo veće brdo iznad Sušaka, a to je Kamenjak. Pjesnik i novinar Ljubomir Pavesić – Jumbo pisao je o Kamenjaku, a rado je odlazio i na Hahliće.

Adresa Korzo 40/I?

Prostorije u kojima je Kamenjak danas pripadale su Zanatskoj komori, na čijem je čelu bio Stanko Vičić. Koristili smo ih za dežurstva i sastanke još dok nisu bile naše. Zahvaljujući Olgi Kos, Gabrijelu Grulichu, Viktoru Stipčiću i ponajviše Vazmoslavu Vičiću, uspjeli smo prostorije dobiti pod vlastitu upravu.

U Kamenjaku je kao sekcija djelovala i riječka stanica Gorske službe spašavanja – Pjero Katalinić, Kazimir Sambolec, Orfeo Crespi i drugi. U GSS-u znalo je biti i desetak naših najspremnijih članova. Rad stanice pomagali smo u granicama mogućnosti, finansijski i materijalno.

Prostorije Kamenjaka koristila je i riječka stanica vodiča. Također i Općinski planinarski savez, koji je objedinjavao planinarska društva Rijeke i Opatije – tu se puno angažirao Stanko Vičić.

Prva kuća?

Dugo vremena tražili smo pogodnu lokaciju za planinarski dom. Razmatrali smo Lukovo u vinodolskom zaleđu, Sisol, ostatke predratnih talijanskih domova »Vittorio Emanuelle« i »Regina Elena«. Uz pomoć Petra Krulića uspjeli smo u Okrivju u čabarskom kraju kupiti seljačku kuću za 200.000 dinara. Sjećam se da je imala slameni krov. Tu su se puno angažirali Nedeljko Ivošević i Vlado Kos. Kada je jedan putnički brod riječke »Jadrolinije« otišao u rezalište u Split, ja sam dolje poslao dva šlepera. Vratili su se krcati opreme – namještaja, posteljine, posuda itd. Sve smo to spremili u hangar na grobničkom aerodromu i zatim opremili kuću u Okrivju, Frbežarima i Hahlićima. I danas se u njima nađe ponešto od te brodske opreme.

Druga kuća?

Požar je nakon nekoliko godina uništio našu kuću u Okrivju. Doveli smo procjenitelja i od osiguranja dobili 5.000.000 dinara. Od gospodina Volfa u Frbežarima kupili smo drugu kuću za 2.000.000 dinara, a ostatak utrošili na novi krov, drvenariju itd. U prizemlju je bila štala. U Frbežarima su puno radile Helena Kreis i Barbara Šram.

Treća kuća?

U to vrijeme bio sam potpredsjednik Kamenjaka, uz prvog predsjednika Stanka Vičića. Moj glavni zadatak bio je izgradnja doma na Hahlićima. Nabavljao sam građevinski materijal i organizirao kamione za prijevoz. Kamo nisu mogli kamioni, nastavljali su konji Marijana Filipovića. Sudjelovanje u izgradnji doma na Hahlićima smatram svojim najvećim doprinosom Kamenjaku.

Dobro pamtim da je svečanost otvorenja doma 30. 11. 1968. kasnila dva sata jer smo čekali riječkog političara Darivoja Žilića. On je, međutim, zalutao na putu do doma, a vodio ga je Albert Petrc.

Pamtim i krađe. Naime, jednog dana nestala je peć, a i brava na ulaznim vratima. Ta teška vrata šestorica smo jedva nekako uspjeli donijeti na Hahliće. Ni danas ne mogu prežaliti predivnu tisu ispred doma koju je netko posjekao i ukrao drvo. Navodno su mislili da se stablo osušilo!

Ararat?

Prvi Kamenjakov izlet bio je na Snježnik. Ja sam više volio planinariti u malim grupama.

Godine 1970. bio sam voda prve riječke (i hrvatske) ekspedicije na Ararat, u organizaciji Općinskog planinarskog saveza. Vozili smo Volkswagenov kombi od rent-a-cara. Jedne večeri podigli smo šatore uz selo Kurda. Rekao sam svima da se ne udaljavaju. Međutim, jedan član ekspedicije skinuo se u kratke hlačice i otišao okupati na koritu, gdje je bilo i žena. Rezultat – protjerani smo i po mraku morali ponovno podići logor 5 km dalje od sela. Taj isti planinar kasnije je,

Vladimir Bakotić i Viktor Stipić

Na putu prema Araratu, Vladimir Bakotić je četvrti slijeva

unatoč upozorenju, jeo lokalnu hranu (grožđe) što ga je namučilo probavnim smetnjama nekoliko dana. A imali smo i pratioca, zapravo špijuna – dečka u uniformi turske vojske koji je razumio hrvatski i samo promatrao ekspediciju.

Prvi hrvatski Himalajac?

Bio je to Ernest Tonco Tomšić, član »Platka«. On je 12. 8. 1971. osvojio Bezimeni vrh visok 5700 metara u sastavu talijanske ekspedicije. Tri mjeseca kasnije, 8. 11. 1971., dr. Željko Poljak osvojio je Bezimeni vrh (5100 metara) u sastavu njemačke ekspedicije. Ponosan sam što sam ta dva prva hrvatska Himalajaca snimio zajedno na Maloj Mojstrovki. Naime, postavljali smo spomen-ploču Ivi Gropuzzu koji je tamo poginuo prije godinu dana, točnije 25. 7. 1971. (s njime je tada bio i Tonco). Međutim, zaboravili smo ponijeti zidarsku žlicu. Ja sam u domu na Vršiću ukrao žlicu iz kuhinje i natukao je kamenom – poslužila je!

Kamenjakov autobus!?

Ha, ha... bila je to i stvar prestiža. Znate, »Platak« je u to vrijeme imao svoj kamion »Leoncino«. Pa je »Kamenjak« od »Autotransa« kupio autobus. Putovali smo njime i na prvi izlet u Tatre. Vozili su ga umirovljeni vozači »Autotransa«. U slobodne dane autobus je zarađivao vozeći obične putnike.

Boris Kurilić i Sergio Gobić

Triglav – planinarski vodič

»Triglav nije planina, Triglav je kraljevstvo«, rekao je još davno Julius Kugy. Mnogi bi dodali: on je simbol, vladar svoje okolice, najpoželjniji planinarski cilj u Sloveniji i jedan od najpoželjnijih ciljeva u istočnim Alpama. Ne čudi stoga to što Triglav svake godine privlači mnoštvo planinara, a oni iz Hrvatske tradicionalno su među najbrojnijima.

Izdavačka kuća Libricon ovih je dana razveselila zaljubljenike u ovu prekrasnu planinu i objavila drugi po redu planinarski vodič za Triglav na hrvatskom jeziku (prvi je Badjurin vodič koji je 1922. na hrvatski prevela Marijana Heneberg). U njemu je iscrpno opisano osam klasičnih pješačkih pristupa na Triglav, a u kratkim crtama predstavljeno je i nekoliko ostalih varijanti uspona. Ture u knjizi opisane su jasno i točno, a opisima su pridodane pregledne skice i karte te izvrsne fotografije koje su snimili neki od najboljih slovenskih planinskih fotografa. Uvodna poglavљa daju praktične savjete za uspon na vrh, kratak osvrт na najvažnije događaje u povijesti planine, zanimljivosti i pregled prirodnih znamenitosti. Usponi su opisano na način jednostavan za upotrebu, a sadrže sve što trebate znati kako biste se uspješno i sigurno popeli na vrh Triglava.

Izuzetne fotografije i tisak na visokokvalitetnom papiru čitatelju će dati dojam monografskog izdanja,

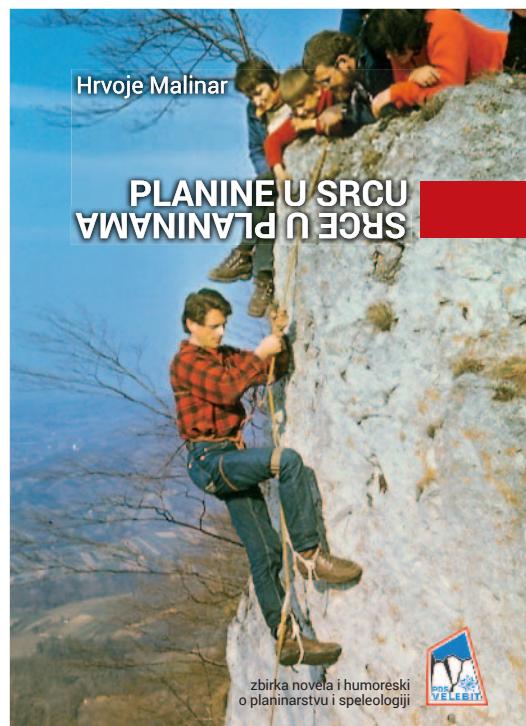
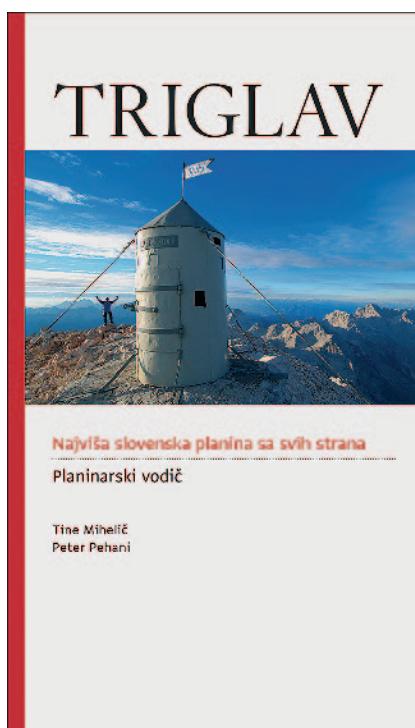
dok je, s druge strane, praktičan uzdužni format s gipkim koricama iznimno prikladan za džep na ruksaku svakog zaljubljenika u planine.

Vodič je namijenjen svima koji vole Julijске Alpe. Onima koji se tek spremaju na Triglav pružit će sve nužne podatke, kako u vrijeme pripreme uspona tako i na terenu; onima koji su na Triglavu već bili ponudit će mogućnosti uspona nekim drugim putom, a onima koji ovu prekasnu planinu već dobro poznaju biti će podsjetnik na ljepote koje ona nudi.

Knjiga Triglav – planinarski vodič može se kupiti po cijeni od 80 kuna u Uredu HPS-a te preko web-trgovine na www.hps.hr.

Hrvoje Malinar: »Planine u srcu, srce u planinama«

Kad smo prije 65 godina poletno osnivali studentsko planinarsko društvo »Velebit« u Zagrebu i uselili se u neugledne prostorije u Radićevoj 23, nismo ni slutili da smo posadili u hrvatskom planinarstvu nešto originalno što je teško definirati – nazovimo to velebitaškim duhom. Ali čim otvorite ovu Malinarovu knjigu osjetit ćete ga. To je teško mjerljiv amalgam romantičarskog zanosa i polemične kritičnosti, s dodatkom bunta, drugarstva, patriotizma, vjernosti, nesebičnosti, znatiželje, duhovnosti, humoru, avanturizma, tolerancije i skromnosti, ali prije

Hrvoje Malinar, planinar, speleolog, osnivač Speleološkog odsjeka PDS-a »Velebit« i autor knjige

svega intelektualne nadmoći. PDS »Velebit« vjerojatno je jedino društvo u Hrvatskoj koje za svoje članove ne traži značke priznanja, odlikovanja i plakete. Velebitaški duh se tijekom proteklih 65 godina rasprostrojao kao prepoznatljiva mreža oko kugle zemaljske, u početku satkana brojnim emigrantima a poslije iseljenicima.

»Velebit« je osnovan kao studentski bunt protiv tadašnje planinarske »vlasti« personificirane u Planinarskom savezu Hrvatske. Nije bio »građansko« društvo kao većina ostalih i svojim je pomalo buntovničkim šarmom u totalitarnom okruženju privlačio studente koji su došli u Zagreb iz svih krajeva Hrvatske. Unatoč ekstremnoj raznolikosti svojih članova, »Velebit« je postao nekom vrstom ljudske talionice s čudnom, ali plodnom mješavinom agramerskog i južnjačkog duha. Pa iako je planinarski staž u tom društvu obično vrlo kratak, tek nekoliko godina jer toliko traje sveučilišni studij, veleribitašem se ostaje zauvijek. S vremenom su se veleribitaši bez neke formalne strategije, čak i bez takve namjere, nametnuli cijeloj planinarskoj organizaciji u Hrvatskoj. Bez njih hrvatska speleologija, alpinizam i ekspedicionalizam ne bi postigli uspjeh na svjetskoj razini, ne bi bilo Planinske satnije »Velebit« za vrijeme Domovinskog rata niti prvoga hrvatskog udžbenika iz speleologije. Danas ćete veleribitaše naći ne samo u brojnim planinarskim društvima diljem Hrvatske kao osnivače, čelnike i pokretače, nego i u vodstvu njihovoga nekadašnjeg »glavnog neprijatelja«, Hrvatskog planinarskog saveza, počevši od predsjednika i tajnika nadalje, a naći ćete ih i diljem svijeta.

Iako je piščeva obitelj proganjana – oca su mu ubili komunisti a stariji brat Jerko uspio je pobjeći preko »željezne zavjese« za jedne olujne noći prilikom alpinističkog logora koji smo 1951. organizirali pod Špicom – Hrvoje je i formalno ostao vjeran »Velebitu« (tada je imao tek 12 godina). I danas još, usred osmog desetljeća svoga života, član je »Velebita« i njegova Speleološkog odsjeka.

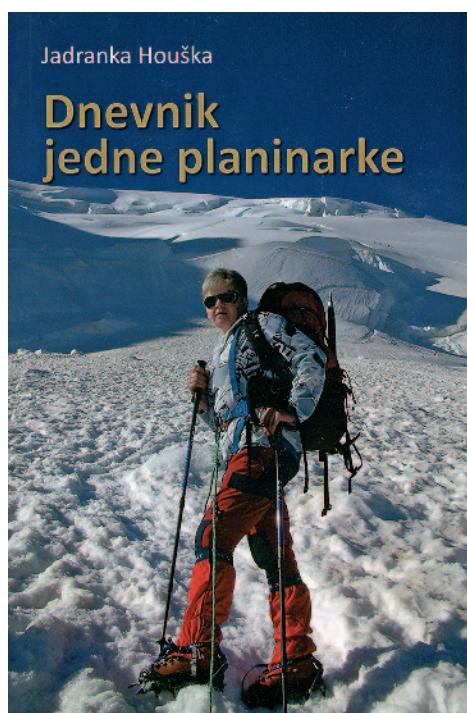
Posvetio mu je dio svog života, a taj mu je možda odredio i profesiju (diplomirani je inženjer geologije). Znate li sve to, odmah će vam biti jasno da je ta »zbirka novela i humoreski o planinarstvu i speleologiji«, kako joj glasi podnaslov, svojevrsna autobiografija jednog veleribitaša, osnivača Speleološkog odsjeka 1960., prvoga našeg speleologa koji je pustolovno zaronio na dnu jednoga špiljskog sifona. Knjiga ima 263 stranice, bogato je ilustrirana, a izdavač je PDS »Velebit«, Zagreb, 2014. Napisana je u obliku šezdeset nepretencioznih istinitih planinarsko-speleoloških pričica koje su se događale u rasponu od 1947. (»Moj prvi izlet«) do 2012. (»Opet u Veternicu«). Nećemo ih prepričavati, nego ćemo završiti, kao i u njegova knjiga, duhovitim početkom pjesme »Stari špiljari«, koja je i uglazbljena te je danas rado pjevaju stari špiljari (napisao ju je autor sa svojom ženom Martom):

Sada smo se sastali stari špiljari,
Vrijeme nas je načelo, al ne damo se mi! Jer,
Mi smo sad fosili, nekad smo glavni bili,
po špiljama hodili.
Škripe nam kosti stare, cure za nas ne mare,
al još smo duhom mladi mi!

prof. dr. Željko Poljak

Jadranka Houška: »Dnevnik jedne planinarkе«

Autorica knjige, Jadranka Houška (1956. - 2013.), suosnivačica PD-a »Zelina« u Sv. Ivanu Želini, supruga osnivača Mladena, alpinistkinja, pedagoginja,

ravnateljica osnovne škole, suosnivačica Ogranka Matice Hrvatske u Zelini i spisateljica, dobila je najljepši nekrolog koji može imati jedan planinar – godinu dana poslije smrti tiskan je njezin »Dnevnik jedne planinarke«. Knjiga ima 207 stranica (izdavač je PD »Zelina«, Sv. Ivan Zelina, 2014., glavni urednik Mladen Houška) i svojevrstan je album planinarske fotografije.

Jadranka je kao planinarka imala tri cilja i sva su tri ostvarena: osnovati planinarsko društvo u Zelini, sagraditi planinarski dom na Kladeščici i popeti se na Mont Blanc. Uspon je pokušala šest puta, bez uspjeha, doživjela je u planini i težak prijelom potkoljenice. Godinu dana nakon toga pokušala je po sedmi put i uspjela: »Mi se grlimo, čestitamo... sjedimo u tišini. Uživamo. I u pothvatu, i odmoru, i u pogledu. Osjećaj je fantastičan... Nestvarni pogledi i obzori. Pohranjujem u sjećanje svaku sličicu, miris, okus, hladan zrak u nosnicama, draškanje varljivo toplog sunca. Konačno smo tu!«.

Dio knjige napisala je potkraj života, za vrijeme dugotrajne bolesti, ležeći u bolnici. Citiramo iz predgovora: »Jadranka je bila vješta u pisanju, izgrađenog stila s osjećajem za detalje, često uz primjesu humora. Ova knjižica, ovi planinarski zapisi kako ih naziva, pravo su literarno štivo ... U trenucima kad bol malo popusti, kad san ne dolazi, kad se dani sporo vuku, Jadranka uzima olovku opisujući svoje bolesničke dane i živa sjećanja na brojne planinarske pohode... I eto, proteklo je 25 godina od osnivanja planinarskog društva, 25 godina druženja, prijateljstva, izazova, rada, planinarenja, veselih dogodosti i na kraju tuge zbog prerano ugašenog života. Neka zato ova knjižica bude u spomen našoj Jadranki, dobroj duši našeg planinarskog društva i planinarskog doma«.

prof. dr. Željko Poljak

Hej lop Gojzeki

Ova knjiga – zapravo slikovnica i priručnik o planinarskom radu s djecom, zavrjeđuje više riječi nego sve memoarske i putopisne planinarske knjige zajedno. Svaka čast seniorskim sekcijama - njima po dobi i sam pripadam – koje na zalazu života grčevito nastoje doživjeti još neki užitak, ali ruku na srce – kakva korist od nas planinarskoj organizaciji? Koje planinarsko društvo, osim proklamirane parole da je budućnost u mladima, tu parolu dosljedno provodi u djelu? Gotovo nestvarno zvuči podatak da HPD »Željezničar« iz Zagreba ima već petnaestak godina sekciju od oko 150 malih planinara koji, osim što posjeduju iskaznicu, i redovito planinare. Kako to voditeljima uspijeva? Pronašli su pravi recept: surađuju s jednom osnovnom školom i njezinim učiteljima te s njima provode zanimljive i edukativne izlete u prirodi.

Po broju članova sekcija Gojzeki HPD-a »Željezničar« već je godinama jedna od najvećih u svojem društvu, a ujedno i najveća planinarska skupina djece i mladih u Hrvatskoj. Iako su joj glavna okosnica

djeca osnovnoškolske dobi, skupinu »Gojzeki« mogli bismo slobodno nazvati obiteljskom jer u njoj osim djece sudjeluju i roditelji, pa čak i bake i djedovi. Prošle ih je godine HPS nagradio priznanjem u novoj kategoriji godišnjih priznanja za rad s djecom i mladima. Izleti su tako zamišljeni i vođeni da nikome nije dosadno pa je zanimanje za njih sve veće, tako da su ponekad potrebna i tri autobusa da bi svi bili prihvaćeni. A treba vidjeti tu golemu količinu radosti, i dječe i njihovih roditelja, u današnje sumorno doba!

Zašto »gojzeki«? Taj simpatičan naziv, nastao po popularnoj planinarskoj obući gojzericama, smislio je pokojni karikaturist planinar Senaid Serdarević koji je tako nazvao glavni lik svoga planinarskog stripa objavlјivanog osamdesetih godina prošlog stoljeća u ovom časopisu.

Imajući u vidu činjenicu da sve što nije zabilježeno s vremenom blijedi, dječa, roditelji i voditelji Gojzeke sabrali su tijekom ovoga proljeća svoje doživljaje i dojmove iz proteklih 15 godina djelovanja svoje skupine. Tako je nastala knjiga od 128 stranica, ilustrirana s više od 250 slika u boji. Glavni junaci knjige su, dakako, dječa, a osim njihovih radova knjiga sadrži i tekstove bivših učenika, roditelja i voditelja skupine, iskustva i metodičke savjete za rad s djecom, lenu vremena i popis svih dosad održanih izleta. Knjiga je posvećena 15. obljetnici skupine »Gojzeki«, 50. obljetnici Osnovne škole u Zapruđu, 65. obljetnici HPD-a »Željezničar« te 140. obljetnici prvog izleta HPD-a na Oštrc i Plešivici. Kako bi knjiga bila čim pristupačnija, HPD Željezničar je prodaje po tiskarskoj cijeni od 40 kuna.

Treba reći da je uz učiteljicu Dušku Marcić Svilar, duša svega toga urednik ovog časopisa Alan Čaplar, koji je znao pokrenuti brojne suradnike i uza sve to brinuti se još i za danas već tradicionalnu jednotjednu malu planinarsku školu za djecu u planinarskom domu »Alan« na Velebitu. Tome treba pribrojiti i brojne druge njegove planinarske aktivnosti, među njima dužnosti u HPS-u i vođenje stanice vodiča Zagreb. Poznat je i po velikom broju planinarskih knjiga (25 autorskih i više od dvije stotine izdajanja u svojstvu urednika), po čemu je postao svojevrstan rekorder u povijesti našeg planinarstva. Ostvario je toliko rezultata na raznim poljima da mnogi misle da se planinarstvom bavi profesionalno. To mu nije profesija, pa se postavlja pitanje kako to može jedan čovjek sam, koji usto ima i dvoje djece. Rješenje zagonetke je u tome što Čaplar u planinarstvu uživa i ima brojne suradnike.

Dakako, knjiga će najzanimljivija biti samim članovima skupine, ali će biti korisna i svima drugima koji cijene planinarski rad s djecom, jer odlično svjedoči kako se može, uz entuzijazam planinarskih vodiča i učitelja zainteresirati velik broj osnovnoškolaca za planinarstvo i uključiti u planinarska društva, njihovim obiteljima omogućiti druženje u prirodi, a ujedno obogatiti život u sredini u kojoj djeca odrastaju. Gojzeki u svemu tome očito uživaju. Prelistajte knjigu o »Gojzekima«, pa ćete i vi uživati.

prof. dr. Željko Poljak

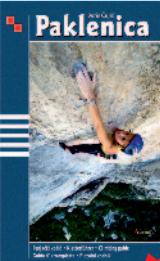

ALAN ČAPLAR

Djeca iz planinarske skupine Gojzeki

PENJAČKI VODIČI • KARTE • POSTERI

Autor: Boris Čuić

PAKLENICA
Penjački vodič

288 stranica • Format: 12,5 x 21 cm
168 Kn

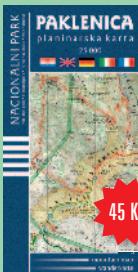
Autor: Boris Čuić

CROATIA
Penjački vodič

544 stranice • Format: 12,5 x 21 cm
210 Kn

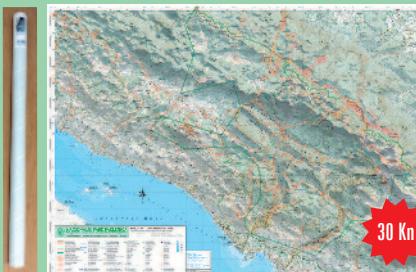
NP PAKLENICA - Planinarska karta

45 Kn

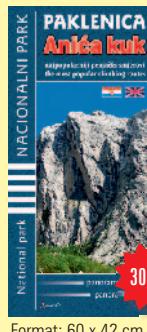
Format: 90 x 70 cm

POSTER

30 Kn

Karta u kartonskom tuljcu. Format: 90 x 70 cm

Format: 60 x 42 cm
30 Kn

PAKLENICA Aniča kuk - Panoramska karta
Najpopularniji penjački smjerovi

30 Kn

PAKLENICA Aniča kuk POSTER

25 Kn

Divočine POSTER

25 Kn

Format: 68 x 48 cm POSTERI u kartonskom tuljcu. Format: 68 x 48 cm

Astroida
d.o.o.

www.astroida.hr
astroida@astroida.hr

HR • 10000 ZAGREB • Bribirska 37
Tel./Fax: +385 (0)1 3026-910

ŠALJEMO POUZEĆEM !

PRODAJNA MJESTA:
HPS, Iglu šport, Vrhunac, NP Paklenica

»Proljeće na Bilogori«

Velik broj planinarskih društava u Hrvatskoj organizira barem jednu manifestaciju po kojoj su prepoznatljiva. HPD »Bilogora« iz Bjelovara poznat je i prepoznatljiv po svojem »Proljeću na Bilogori« koje se već osamnaest godina održava trećega vikenda u travnju. Svake se godine na Kamenitovcu okupi 200-300 sudionika iz dvadesetak planinarskih društava sa svih strana Hrvatske. Zadnjih godina posjetili su nas i prijatelji izvan granica Hrvatske, i to Društvo za sportsku rekreaciju »Fruška gora« iz Novog Sada i planinarsko sportsko društvo »Brezovača« iz Hadžića, a ove godine PD »Poljčane« iz Slovenije. Ovogodišnje 18. »Proljeće na Bilogori« organizirano je u nedjelju 18. travnja. Bilogoru je posjetilo oko 350 ljubitelja prirode i planinara iz 20 planinarskih društava. Obilježenim stazama pitome Bilogore hodali su, uz domaće planinare i šetače, planinari iz Đurdevca, Koprivnice, Čazme, Ivanić Grada i Križevaca, ali i iz udaljenijih dijelova Lijepe naše – iz Belišća, Virovitice, Varaždina, Podsuseda, Zagreba, Donje Stubice, Dubrave, Zaprešića, Samobora i Gospicja te iz nekoliko mjesto u susjednoj Sloveniji.

Nakon uvodnog dijela, u kojem je predsjednik društva domaćina uputio pozdravne riječi dobrodošlice okupljenim planinarima i upoznao ih sa stazama, u 9:30 sati započelo je hodanje. Osamdesetak hodača krenulo je na najdužu stazu, nazvanu »Žestoka staza«, dugu 14 kilometara. Išli su preko Orovačkih vinograda i Pohajdinog bunara, a za obilazak im je trebalo četiri i pol sata hoda. Petnaestak minuta nakon njih započela je šetnja »Stazom najljepših vidika« ili obilaznicom »Bilogorskim stazama«, dugom 11 kilometara, za što im je trebalo tri i pol sata hoda. Obilazak najkraće staze od 9 kilometara, koja pod imenom »Romantična

ŽELJKO VINKOVIC

Poslijepodnevno druženje uz planinarski dom »Kamenitovac«

staza« vodi kroz Orovačke vinograde, započeo je u 10 sati i trajao tri sata lagana hoda. Sve su staze završavale na planinarskom domu »Kamenitovac«, gdje je priređen ručak, a potom su se uz glazbu uživo zabava i druženje produžili do kasnih poslijepodnevnih sati. Ovogodišnje druženje završeno je polusatnim koncertom ozbiljne glazbe magistara glazbe Marka Đurakića na povjesnim orguljama i vokala Dubravka Kovačevića, u župnoj crkvi Presvetog Trojstva.

Željko Vinković

Zelena čistka u Skradu

Članovi PD-a »Skradski vrh« iz Skrada svake godine nakon zime pregledaju sve staze u svojoj okolini i urede ih za posjećivanje. Prošle je godine bilo mnogo ledoloma u šumi nakon strašne zime, ali ni ove godine nije bilo bolje. Iako je zima bila »normalno« snježna, bilo

ŽELJKO VINKOVIC
DIJANA ARBANAS

Na stazi u bilogorskoj šumi

Sudionici Zelene čistke na Skradskom vrhu

je na stazama prema Skradskom vrhu izvaljeno mnogo stabala ili su im se polomile grane.

Sedamnaestoro članova PD-a »Skradski vrh« iz Skrada pridružilo se ovoga travnja velikom projektu »Zelena čistka« i uredilo staze prema Skradskom vrhu. Morali su odmaknuti grane i izvale sa staza te urediti prostor kod kapelice na vrhu, gdje je bilo još i snijega. Na taj su se način skradski planinari pridružili svima koji uz Dan planeta Zemlje uređuju svoj okoliš. Nadamo se da će se tako svi planinari koji često zalaze u ovaj kraj lakše kretati goranskom šumom.

Dijana Arbanas

Varaždinska mladost na Medvednici

HPD »MIV« Varaždin, kao najbolja planinarska udruga u 2014. godini, osim niza drugih planinarskih aktivnosti, naročitu pažnju posvećuje sekcijsi »Čevo« koju čine djeca iz osnovnih škola Tužno i Trnovec. Svake se godine u HPD-u »MIV« za djecu provodi planinarska škola za pomladak. Ove se godine u školu prijavilo tridesetak djece iz osnovne škole Tužno i dvadesetak djece iz osnovne škole Trnovec, mjesta u blizini Varaždina.

Vodiči matičnog društva i njihova učiteljica krenuli su u travnju ove godine put Ivana, Zaboka, Stubičkih Toplica i na Medvednicu. Prvi odmor imali su u Stubičkim Toplicama, gdje su djeca obišla mjesni park u kojem se nalazi špilja s jaslicama, te mjesna crkva.

JADRANKA ČOKLICA

Mladi varaždinski planinari na Srncu podno Horvatovih stuba

Nakon kraćeg razgledavanja put su nastavila prema planinarskom domu »Hunjka«, odakle su išli na poznate Horvatove stube. Putem su bile obradene teme iz male planinarske škole - kretanje označenim planinarskim stazama i kretanje u planini, a djeca su se putem susrela sa sajalom i klinovima. Kao što smo i očekivali, djeca su pažljivo pratila svaku našu riječ, zanimala se i postavljala pitanja. Po dolasku na izletište Srnec slušala su o planinarskoj opremi, prvoj pomoći, prehrani i opasnostima u planini. Kraći odmor i vesela cika djece dočekuje

Članovi MIV-ove sekcijsi »Čevo« sljemenskom skijalištu

JADRANKA ČOKLICA

članove HPD-a »Željezničar« iz Zagreba, koji su također polaznici planinarske škole. Srdačno ih pozdravljaju i zatim nastavljaju po Horvatovim stubama ponovno na Hunjku.

Vodići i učiteljica podijelili su djecu u skupine da bi se lakše moglo pratiti njihovo uspinjanje, kao i vježbu hodanja s planinarskim štapovima. U dalnjem dijelu izleta uputili su se mali izletnici preko Činovničke livade prema vrhu Medvednice, Sljemenu. S pjesmom i veseljem polako se uspinjemo, a usput i grudamo jer smo naišli na ostatke snijega. Samim vrhom Medvednice djeca su bila oduševljena, a pogotovo kad smo tu upriličili podjelu planinarskih iskaznica uz simbolično krštenje. Veselju nije bilo kraja. Sunčano vrijeme uz blag vjetar pridonijeli su razdrganosti malih planinara i učinili izlet izuzetnim, tako da su slijedila pitanja kada ćemo ponovno na izlet u planinu. Jadranka Čoklica

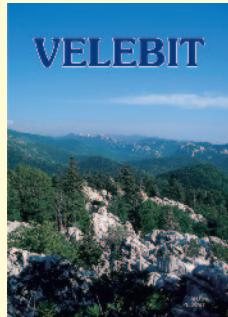
Požeški planinari u posjetu Nacionalnom parku Mljet

Članovi požeškoga HPD-a »Sokolovac« često iznenađuju svojim originalnim izletničkim idejama, ali i radnim aktivnostima. Prvomajske blagdane uspješno su realizirali trodnevnim izletom u Nacionalni park Mljet, na koji je otputovalo 37 planinarki i planinara, najvećim dijelom

mladih. Dobrotom uprave Nacionalnog parka Mljet, koji su velikodušno pripomogli dolasku i ostvarenju izletničkog programa, požeški planinari su svoju zahvalnost mljetskim čuvarima prirode nadoknadiли организiranjem ekološke radne akcije u nedjelju, 3. svibnja.

Mljet ili zeleni otok doista je mjesto koje treba vidjeti, odnosno doživjeti. Osobito je atraktivna dio otoka koji ima status nacionalnog parka i koji je izvrsna prirodna simbioza. Uspeti se na najviši vrh na otoku, Veliki grad (514 m) bio nam je primarni cilj, ali ništa manje nije bilo lijepo boraviti na preglednom vidikovcu Montokucu (253 m). Uživali smo u ugodnoj šetnji šetnicom oko Velikog i Malog jezera te posjetili otočić sv. Marije i nekadašnji benediktinski samostan. Posjet Odisejevoj špilji upotpunio je spoznaje o ovom predivnom zelenom otoku, kao i posjeti naseљima Babino Polje, Pomena, Polače, Sobra, Saplunara. Zahvalu za uspješan mljetski pohod požeških planinara svakako valja izreći i organizatorima, predsjedniku HPD-a »Sokolovac« Predragu Livaku, Dragi Mikelu i dr. Antunu Lovriću. Od domaćina, veliku zahvalnost požeški planinari duguju djelatnicima Nacionalnog parka, osobito čuvaru prirode Iliji Stražičiću, ali i planinarskim vodičima Damjanu Aljinoviću i njegovoj supruzi Martini.

PREKO 60% POPUSTA !!!

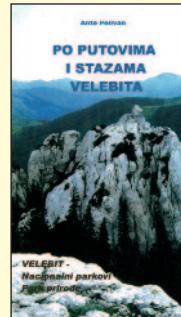
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

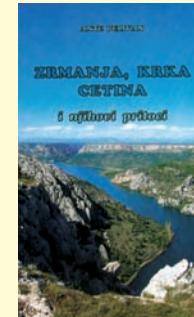
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn
Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**
Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.
(poštarsina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

Požeški planinari na kraju akcije čišćenja uvale Grabova na otoku Mljetu

Požeški planinari su svoju zahvalnost domaćima željeli iskazati ekološkom akcijom čišćenja slike uvale Grabova pa je pod vodstvom gospodina Ilije Stražićića očišćeno je smeće koje se nakupilo s morske pućine. Treba istaknuti da su požeški planinari su prekaljeni akcijaši, bilo da je riječ o njihovom planinarskom domu »Lapjak« u Velikoj ili planinarskoj kući »Trišnjica« na Papuku. Te objekte su sami izgradili i sami ih održavaju, pa je i ova ekološka akcija čišćenje pitoreksne mljetske uvale potvrda radnih navika požeških planinara.

dr. Antun Lovrić

PD »Bundek« i PD »Lendava« potpisali Sporazum o prijateljstvu i suradnji

Planinari iz slovenskog PD-a »Lendava« bili su u subotu 16. svibnja domaćini Susreta prekomurskih planinara na kojem je sudjelovao i velik broj međimurskih planinara iz hrvatskih planinarskih društava »Bundek« i »Međimurje«. Susret je započeo pohodom od Dolge vasi preko Lendavskih gorica do Lendave.

Nakon lagana tri sata hodanja po zelenim brežuljcima, uz nekoliko odmora i bogatu ponudu delicija, započeo je svečani službeni dio s raznolikim kulturno-umjetničkim programom. Skup su pozdravili predsjednik PD-a »Lendava« Štefan Kozak i potpredsjednik PZS. Posebno iznenadenje programa bio je mješoviti pjevački zbor planinara iz PD-a »Lendava« koji su uvježbavali i uspješno se premjerno predstavili s tri skladbe. Vrhunac svečanosti bila je ceremonija »krštenja« zastave PD-a »Lendava«.

Vrlo bogat i mozaičan program Susreta bio je prilika da dva susjedna društva iz dviju susjednih država, PD »Lendava« i PD »Bundek« okrune svoje dugogodišnje prijateljstvo potpisivanjem Sporazuma o prijateljstvu i suradnji, koji će im biti vodilja za razvitak daljnje suradnje i dobrosusjedskih odnosa na obostrano zadovoljstvo. Zajednička planiranja, aktivnosti, a nadesne zajednička druženja u planinama, stvorila su među planinarama tih dvaju društava nezaboravna prijateljstva koja će, nadamo se, još dugo trajati.

Sonja Vršić

Planinarenje po brežuljcima u blizini rijeke Mure

Potpisivanje sporazuma o suradnji »Bundeka« i »Lendave«

KALENDAR AKCIJA

4. - 7. 6.	Tradicionalni pohod na Dinaru Dinara i planine »Dinarskog prstena« (Kijevoški Kozjak, Promina, Svilaja) Hrvatski planinarski savez i SPV Šibenik, Šibenik	22. 6.	Obilazak »Javorove staze zdravlja« Zlatar Bistrica HPD Javor, Zlatar Bistrica
6. 6.	2. Mosor Film Festival Mosor, livada pod pl. domom Umberto Girometta (Ljubač) HPD Mosor, Split	25. 6.	Pohod Tragom vitezova ivanovaca Ivančica PK Ivanec, Ivanec
7. 6.	Virovitički susret planinara Virovitička Bilogora HPD Papuk, Virovitica	27. 6.	Obljetnica PU Dinaridi na Duvjakuši Troglav, planinarsko sklonište »Pume«, Velika Duvjakuša PU Dinaridi, Split
7. 6.	3. memorijalni pohod Andelko Ivančić na Veliku Višnjevicu Lovačka kuća Za jasen - Lokanda - Velika Višnjevica - lovačka kuća Za jasen PD Višnjevica, Ravna Gora	27. 6.	Noćni uspon na Orlovo gnijezdo i Debelić Kozjak HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
7. 6.	Dan planinara MIV-a i 58. slet planinara ZPP-a Lepoglava HPD MIV, Varaždin	28. 6.	Ljetni pohod Vinica - Martinščak, obilježavanje 10. godišnjice pl. kuće »Mladen Polović« Vinica, pl. kuća Mladen Polović HPD Vinica, Duga Resa
7. 6.	Pinklec na pleča, planinarski pohod od Svetе Nedelje do Okića Samoborsko gorje PD Pinklec, Sveti Nedelja	28. 6.	Ivanje na Ivančici Ivančica, pl. dom Pasarićeva kuća HPD Ivančica, Ivanec
13. 6.	Proljetni pohod na Žumberak Sošice - Sveta Gera - pl. dom Boris Farkaš, Sekulići PŠK Trešnjevka-Monter, Zagreb	28. 6.	Dan HPD-a Japetić Samoborsko gorje HPD Japetić, Samobor
13. 6.	Šojka trek/trail Samoborsko gorje HPD Japetić, Samobor	4. - 5. 7.	15. noćni uspon na Učku »Zora na Učki« Učka PD Kamenjak, Rijeka
14. 6.	Ljetni pohod obilaznicom »Cvjetne staze Ravnom gorom« – u potrazi za Ijljanom zlatanom Ravna gora PD Ravna gora, Varaždin	4. 7.	Dan PD-a Željezničar i otvorenje planinarske kuće na Visočici Velebit: Baške Oštarije, Visočica PD Željezničar, Gospić
14. 6.	Dan HPD-a Milengrad, pohod Lujčekovom stazom Ivančica, pl. dom Lujčekova hiža na Pokoju HPD Milengrad, Budinščina	4. 7.	25. obljetnica Mrkopaljskog planinarskog puta Pl. kuća Jančarica HPD Bijele stijene, Mrkopalj
14. 6.	Pohod po Goranskom planinarskom putu Gorski kotar HPD Zagreb-Matica, Zagreb	5. 7.	40. slet planinara Slavonije (povodom 120. obljetnice planinarstva u Slavoniji) Papuk, Jankovac Slavonski planinarski savez, HPD Bršljan-Jankovac i HPD Zanatlija, Osijek
14. 6.	Dan HPD-a Lipa Medvednica: Sesvete - pl. dom Lipa, Rog HPD Lipa, Sesvete	11. 7.	Svečani susret povodom 120. obljetnice planinarstva u Slavoniji, glazbeno-scensko uprizorenje »O, Jankovče mili« Papuk, Jankovac Slavonski planinarski savez, HPD Bršljan-Jankovac i HPD Zanatlija, Osijek
20. 6.	Ivanjski susreti planinara na Ivančici Ivančica, pl. kuća Majer HPD Oštrelj, Zlatar	12. 7.	2. dani goranskih planinara Skrad PD Skradski vrh, Skrad
20. - 21. 6.	Dani hrvatskih planinara Mosor Hrvatski planinarski savez i HPD Mosor, Split	17. - 19. 7.	Memorijalni skup »Ivica Plazonić« na Blidinju Blidinje jezero, Masna Luka (BiH) HPD Malacka - D. Kaštela, Kaštel Stari
21. 6.	Godišnji pohod na Veliku Slavicu Velika Slavica, fajeri, Vrata PD Pljusak, Rijeka	26. 7.	32. akcija »Kretanje - zdravlje« Ivančica: Ivanec - Prigorec - Žgano vino - izvor Mrzljak - Černe mlake - vrh Ivančica HPD Ivančica, Ivanec

Hrvatski planinarski savez i HPD »Mosor« Split

Dani hrvatskih planinara

Mosor 20. - 22. lipnja 2015.

Središnje mjesto događanja:

Planinarski dom Umberto Girometta, Ljuvač

Subota:

- 8 - 10 h okupljanje planinara u Sitnu Gornjem
- 11 h polazak od planinarskog doma na vođene ture po Mosoru
- 16 h zajednički ručak
- 18 h svečano otvaranje planinarska noć
- 20 h

Nedjelja:

- 7 - 8 h polasci na organizirane planinarske ture uz vodstvo vodiča
- 16 - 19 h radionice (ljekovito bilje, tirolska priječnica i dr.)
- 20 h planinarska noć

Ponedjeljak:

- 12 h predstavljanje domaćina Dana hrvatskih planinara 2016. (PD »Psunj« Pakrac) i zatvaranje

INFO
www.hps.hr
www.hpd-mosor.hr

ZA NEZABORAVNE TRENUKE

PROXES 3/4/5/6

Spavaonica s odstranjivom pregradom

Za veći komfor i bolju zaštitu, pod i krov su spojeni cijelom dužinom šatora.

VIŠE FERRINO PROIZVODA PRONAĐITE NA **[iglusport.hr](#)**